

Tartalom

Összefoglalás	2
1. Nemzetközi kitekintés	3
2. A mezőgazdaság és az élelmiszeripar helye a nemzetgazdaságban	5
2.1. Makrogazdasági jellemzők.....	5
2.2. A gazdálkodás szervezeti keretei és a gazdaságszerkezet.....	11
2.3. A mezőgazdaság munkaerő-felhasználása	13
2.4. Beruházások a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban.....	14
2.5. Termelői és ráfordítási ár.....	15
3. A földhasználat és a növénytermesztés főbb jellemzői	19
3.1. Földhasználat művelési ágak és gazdálkodási formák szerint.....	19
3.2. Növénytermesztés	20
3.2.1. Vetésszerkezet.....	20
3.2.2. Gabonafélék termesztése.....	21
3.2.3. Ipari növények termesztése.....	21
3.2.4. Egyéb növények termesztése.....	22
4. Az állattenyésztés főbb jellemzői	23
4.1. Állatállomány.....	23
4.2. Vágóállatok és állati termékek.....	24
5. Területi összehasonlítás	26
Módszertani megjegyzések	28

Ábrákban használt rövidítések

Elérhetőségek

Összefoglalás

- Az előzetes adatok szerint a **mezőgazdaság a bruttó hazai termék (GDP) termeléséhez 4,0%-os** aránnyal járult hozzá 2013-ban. Az emelkedő kibocsátás a GDP éves növekedéséhez ismét számottevően járult hozzá. A bruttó hozzáadott értékből 4,8%-ot adott az agrárium, a beruházásokban 5,7%, a foglalkoztatásban 4,9% volt aránya.
- Az **élelmiszeripar** a GDP előállításából **1,8%-kal** részesedett 2012-ben.
- 2013-ban a **mezőgazdasági eredetű külkereskedelmi egyenleg** az előző évi szinten maradt. A külkereskedelmi aktívum a 2007 óta tartó dinamikus emelkedésnek köszönhetően 2013-ra a 2004-es szint több mint három és félszeresére nőtt. Az **import 1325 milliárd forintot, az export 2333 milliárd forintot** tett ki.
- A 2013-ban végrehajtott **gazdaságszerkezeti összeírás (GSZÖ)** adatai szerint 2013-ban összesen **8,4 ezer gazdasági szervezet** és **485 ezer egyéni gazdaság** végzett mezőgazdasági tevékenységet. A gazdasági szervezetek száma 2, az egyéni gazdaságok száma 14%-kal csökkent 2010 óta.
- Hazánk **7,4 millió hektár termőterületéből** 5,3 millió hektár mezőgazdasági és 1,9 millió hektár erdőterület volt 2013-ban. A mezőgazdasági terület 57, az erdő 21%-ot foglalt el az ország teljes területéből.
- A **gabonafélék részaránya** a szántóföldi vetésszerkezetben meghaladta a **68%-ot** 2013-ban. Ezen belül a búzával és a kukoricával vetett terület a szántók 27, illetve 30%-át tette ki. A napraforgó és a repce együttes aránya 2013-ban 19% volt. **Kukoricából** az előző évinél 41%-kal többet, **6,7 millió tonnát** takarítottak be, **búzából 5 millió tonnát**, a 2012. évinél közel negyedével többet arattak. A **napraforgó** mennyisége 12%-kal nőtt, összesen közel **1,5 millió tonna** termett. **Repceből** 26%-kal többet, **524 ezer tonnát** takarítottak be a gazdák.
- A **szarvasmarhalétszám** 2011 óta emelkedik, 2013-ban 2%-kal több jószágot (772 ezer darabot) tartottak a gazdák, mint egy évvel korábban. A **sertésállomány** tovább fogyott, a 2012. évinél 2%-kal kevesebbet, 2935 ezret tartottak a szervezetek és az egyéni gazdálkodók. A hazai állomány utoljára 2006-ban növekedett az előző évhez viszonyítva. A **juhállomány** az évek óta tartó csökkenés után 2012-ben és 2013-ban is emelkedett, 1,2 milliót, 4%-kal többet tartottak a gazdák decemberben az előző évinél. A **baromfiállomány** (2013-ban 37,2 millió darab) 2011 óta csökken, 2013-ban közel 4%-os volt a visszaesés.
- A **mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátása folyó alapon 2013-ban 2265 milliárd forint** volt az előzetes adatok szerint. Ez 4%-kal haladja meg a 2012. évit, a hazai agrárium teljesítménye így 2011 óta folyamatosan javul. A növényi termékek aránya 59, az állatok és állati termékeké 34, a mezőgazdasági szolgáltatások és másodlagos tevékenységeké 7% volt.
- 2013-ban a **munkaerő-ráfordítás** nagysága **426 ezer ember teljes munkaidős** (évi 1800 óra) **tevékenységének** felel meg. Az előző évhez képest ez mérsékelt (1%-os) csökkenés.
- A mezőgazdasági **termelői árak 7,8%-kal csökkentek** az előző évihez mérten. Ezt elsősorban a **növényi termékek** árának jelentős, **13,7%-os visszaesése** okozta. Az **állatok és állati termékek** ára 2013-ban átlagosan **3,4%-kal** nőtt.
- 2013-ban az **Európai Unió mezőgazdasági kibocsátásának értéke** több mint **414 milliárd euró** volt. A legnagyobb súllyal rendelkező országok közül Franciaországban és Németországban csökkent, Olaszországban, Spanyolországban és Nagy-Britanniában emelkedett a kibocsátás. **Hazánk a közösség mezőgazdasági kibocsátásának 1,9%-át** állította elő.

1. Nemzetközi kitekintés

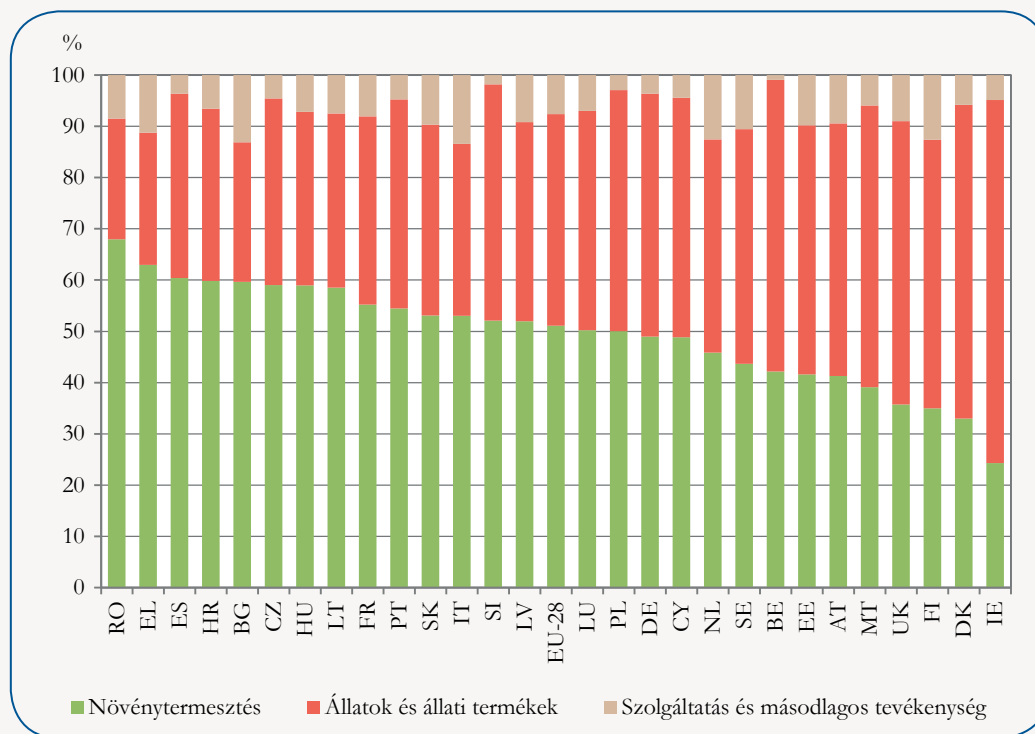
Az Európai Unió 28 tagállamára elkészült első (tárgyév novemberi) előrejelzés szerint 2013-ban a **közösség mezőgazdasági kibocsátásának értéke** több mint **414 milliárd euró** volt, az egy évvel korábbi szintet 1,5%-kal haladta meg. Az érték 51%-át a növényi termékek, 41%-át az állatok és állati termékek, a fennmaradó részt pedig a másodlagos tevékenységek és a szolgáltatások kibocsátása adta.

A legnagyobb súllyal rendelkező országok közül Franciaországban és Németországban csökkent, Olaszországban, Spanyolországban és Egyesült Királyságban emelkedett a kibocsátás. Franciaországban a gabonatermesztés kibocsátása közel negyedével esett vissza, Németországban szintén a gabona, valamint a kertészeti termékek gyengébb termése okozta a visszaesést.

A növénytermesztés súlya hazánkban meghaladja a tagállamok átlagát, ez jellemző az új tagországok többségére is. Az állattenyésztés túlsúlya (50% felett) jellemző a hagyományosan állattartó Egyesült Királyságban, Dániában, Írországban, míg a növénytermesztés aránya meghaladja a 60%-ot Romániában, Görögországban és Spanyolországban.

1. ábra

A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátásának megoszlása az Európai Unió országaiban*, 2013⁺

* Lásd Módszertani megjegyzések.

Magyarország az Európai Unió mezőgazdasági kibocsátásának 1,9%-át állította elő 2013-ban az előzetes adatok szerint. A növényi termékek 2,2, az állatok és állati termékek 1,6%-át adta hazánk. Gabonából az unió kibocsátásának 4,1%-a, ezen belül a kukorica 9%-a származik Magyarországról. Ipari növény kibocsátásunk jelentős, ami elsősorban az olajos növények (főként napraforgó) termelésével függ össze (EU-kibocsátás 6,6%-a). Az élő állatokon belül a magyar baromfi a közösség teljes kibocsátásának 3,8%-át adja. A mezőgazdasági kibocsátás rangsorában Franciaország, Németország, Olaszország, Spanyolország és az Egyesült Királyság áll az élen, együtt a teljes kibocsátás 61%-át állították elő 2013-ban. Rendkívüli koncentrációt mutat a bor, valamint a gyümölcsfélék kibocsátása. A mediterrán országok túlsúlya jellemző ezekben a termékcsoportokban: a bortermelés 54%-a Franciaországból származik.

1. tábla

**Magyarország és az első öt legnagyobb kibocsátó ország* részesedése az Európai Unió
mezőgazdasági kibocsátásából folyó alapján, 2013⁺**

(%)

Árúfőcsoportok	Magyarország	Az öt legnagyobb kibocsátó ország					
		FR	DE	RO	ES	PL	Összesen
Gabonafélék	4,1	FR	DE	RO	ES	PL	Összesen
		21,0	15,4	8,2	8,2	8,0	60,9
Ipari növények	4,6	FR	DE	PL	UK	RO	Összesen
		21,2	14,3	9,1	7,8	6,7	59,2
Takarmánynövények	0,4	DE	FR	ES	RO	IT	Összesen
		28,3	19,2	8,2	7,9	6,0	69,6
Zöldségek és kertészeti termékek	1,4	IT	NL	ES	FR	DE	Összesen
		17,4	17,3	14,8	11,5	7,7	68,7
Burgonya	1,1	FR	NL	RO	UK	DE	Összesen
		16,3	14,0	11,2	10,2	8,7	60,4
Gyümölcsfélék	1,4	ES	IT	FR	EL	PT	Összesen
		27,8	24,7	13,3	6,9	4,7	77,4
Bor	0,8	FR	IT	ES	DE	AT	Összesen
		54,4	16,7	12,0	6,9	3,2	93,0
Növényi termékek	2,2	FR	IT	ES	DE	RO	Összesen
		19,4	12,7	12,6	12,2	5,9	62,9
Élő állatok	1,8	FR	DE	ES	UK	IT	Összesen
		16,7	13,9	11,8	10,6	10,4	63,5
Állati termékek	1,2	DE	FR	IT	UK	NL	Összesen
		15,7	14,9	9,3	9,0	8,1	57,1
Élő állatok és állati termékek	1,6	FR	DE	UK	IT	ES	Összesen
		16,0	14,6	10,0	10,0	9,3	59,9
Szolgáltatások	1,9	IT	FR	NL	DE	UK	Összesen
		26,5	20,2	15,0	9,0	6,6	77,3
Másodlagos tevékenységek	1,6	FR	IT	UK	RO	ES	Összesen
		16,9	13,5	12,4	12,0	10,0	64,7
Mezőgazdasági kibocsátás összesen	1,9	FR	DE	IT	ES	UK	Összesen
		18,0	12,7	12,3	10,7	7,4	61,1

* Lásd Módszertani megjegyzések.

2. A mezőgazdaság és az élelmiszeripar helye a nemzetgazdaságban

2.1. Makrogazdasági jellemzők

Az előzetes adatok szerint a **mezőgazdaság a bruttó hazai termék (GDP) termeléséhez 4,0%-os aránnyal** járult hozzá 2013-ban. A hazai **bruttó hozzáadott értékből 4,8%-ot** adott az agrárium, a beruházásokban 5,7%, a **foglalkoztatásban 4,9%** volt aránya.

A gazdaság tercializálódásával, a szolgáltató ágazat dominanciájának kialakulásával a mezőgazdaság nemzetgazdasági súlya az 1990-as évektől szinte folyamatosan csökkent Magyarországon. E természetes folyamat következtében a foglalkoztatásban, a bruttó hazai termék előállításában szerepe csökkent. Az elmúlt években egy, a korábbinál alacsonyabb szinten stagnál az ág aránya a fő makrogazdasági mutatók tekintetében.

A mezőgazdasági termelés az időjárás változékonyságától erősen függ, ami az elmúlt évek eredményességét, ezáltal a teljes hazai gazdasági teljesítményt is jelentősen befolyásolta.

A kibocsátás 2009-ben és 2010-ben is csökkent az előző évihez viszonyítva, az ágazat aránya a GDP előállításában mérséklődött. A 2011-es év kiemelkedő volt, mind a kibocsátás volumene, mind a termelőiár-színvonal számottevően emelkedett, ezek eredményeként az ágazat nemzetgazdasági súlya nőtt és a GDP éves növekedéséhez is hozzájárult az agrárium. 2012-ben az aszálykár visszavetette a mezőgazdaság teljesítményét és kedvezőtlenül hatott a bruttó hazai termékre is. Az ág 2013-as emelkedő kibocsátása – az építőipar mellett – a GDP éves növekedéséhez ismét számottevően járult hozzá.

A támogatások eredményeként 2008–2009-ben a **beruházásokban** számottevően nőtt, 2010-ben csökkent a mezőgazdaság aránya. 2011-ben és 2012-ben a teljes nemzetgazdaságot figyelembe véve kis mértékben mérséklődtek a beruházások, a mezőgazdaságban azonban 2011-ben 14%-kal nőtt, 2012-ben pedig szinten maradt a folyóáras érték. 2013-ban a nemzetgazdaság összes beruházási értéke (4523 milliárd forint) közel 9, a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágé (259 milliárd forint) közel 8%-kal nőtt.

2011-ben és 2012-ben a mezőgazdaságban **foglalkoztatottak** száma és aránya is emelkedett. 2013-ban a foglalkoztatottság nőtt hazánkban, a mezőgazdaságban viszont közel 4%-kal mérséklődött a lakossági munkaerő felvétel adatai szerint.

Az élelmiszeripar a GDP előállításából 1,8%-kal részesedett 2012-ben, az ágazat bruttó hozzáadott értéke 2,2%-a volt a teljes nemzetgazdaságénak. A 2013-as előzetes adatok szerint a beruházások 2,4, a foglalkoztatottak 3,4%-a származott innen. A GDP-hez való hozzájárulás az EU-csatlakozás előtti 2,7%-ról 2008-ra 1,9%-ra csökkent, azóta lényegében stagnál. Ebben jelentős szerepet játszott a beáramló import megnövekedése. Az ágazat részesedése az összes beruházásból a világgazdasági válság kezdetekor érte el mélypontját, azóta valamelyest növekedett a súlya. A foglalkoztatottak aránya hosszabb ideje lényegében stagnál.

2. tábla

Az élelmiszer-gazdaság helye a nemzetgazdaságban

Év	A mezőgazdaság ^{a)} részaránya				Élelmiszer-, ital-, dohánytermékgyártás ^{c)} részaránya				Fogyasztóiár-index, előző év = 100,0	
	a bruttó hazai termék (GDP)	a bruttó hozzáadott érték	a beruházásban	a foglalkoztatásban ^{b)} %	a bruttó hazai termék (GDP)	a bruttó hozzáadott érték	a beruházásban	a foglalkoztatásban ^{b)} %	élelmiszer ^{d)}	összesen
	termelésében				termelésében					
1995	7,2	8,5	2,9	8,0	3,3	3,9	6,8	..	131,1	128,2
2000	5,0	5,9	4,7	6,6	2,8	3,3	2,8	..	109,2	109,8
2004	4,4	5,1	4,3	5,3	2,4	2,9	2,8	3,6	106,5	106,8
2010	3,0	3,6	4,8	4,5	2,0	2,4	2,2	3,3	103,2	104,9
2011	3,9	4,6	5,6	4,9	1,9	2,2	2,5	3,3	106,6	103,9
2012	4,0	4,7	5,8	5,2	1,8	2,2	2,5	3,3	105,9	105,7
2013	4,0 ⁺	4,8 ⁺	5,7	4,9	2,4 ⁺	3,4	102,8	101,7

^{a)} Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágba sorolt gazdasági szervezetek. – ^{b)} A munkaerő-felmérés adatai. – ^{c)} Élelmiszer-, ital-, dohány-termékgyártás ágazatba sorolt gazdasági szervezetek. – ^{d)} Termék- és szolgáltatáscsoportok szerint.

Az agrobiznisz súlya hazánkban

A mezőgazdaság és élelmiszeripar nemzetgazdasági súlya a fejlett országokban – köztük hazánkban is – az elmúlt évtizedekben csökkenő tendenciát mutat. Ennek fő okai között az élelmiszerek iránti fogyasztói kereslet mérsékelt bővülése, valamint a mezőgazdasági tevékenységek folyamatos specializálódása áll, pl. elkülönül a termelési eszközök előállítás, a kereskedelmi tevékenység. Az agrárgazdaság ezek megrendelőjévé és beszállítójává vált. Ezen kiépülő kapcsolatok összessége vezetett el az agrobiznisz fogalmához, amely több különböző lehatárolás alapján is értelmezhető. Az Agrárgazdasági Kutató Intézet által kidolgozott módszertan szerint az agrobiznisz magában foglalja:

- a mezőgazdaságot (tágabb értelemben, vagyis az erdészettel és a halászattal együtt);
- a mezőgazdaság számára közvetlenül specifikus inputokat (termékeket és szolgáltatásokat) biztosító ellátó tevékenységeket;
- a mezőgazdaság termékeit (beleértve a nem élelmiszer termékeket is) feldolgozó és forgalmazó tevékenységeket. A nem élelmiszer termékek esetében azonban csak az elsődleges feldolgozást (pl. az erdészethez kapcsolódóan a fűrészáru-termelést) veszi figyelembe, a további feldolgozási fázisokat és az értékesítést nem.

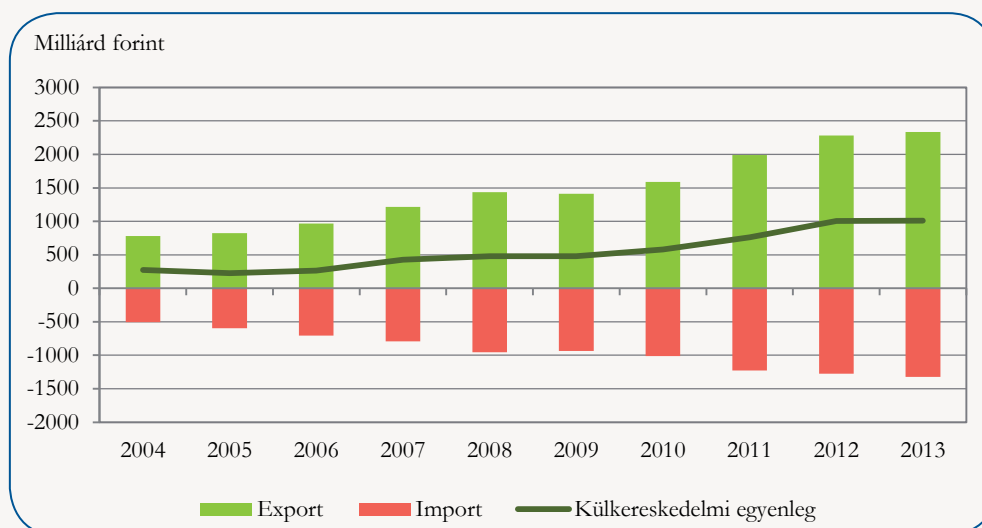
Az ilyen módon értelmezett agrobiznisz 2011-ben 9570,7 milliárd forint kibocsátás mellett 2849,2 milliárd forint hozzáadott értéket állított elő. 2012-ben 601,9 ezer fő dolgozott a szektorban. A kibocsátás vonatkozásában a nemzetgazdasági részesedés volt a legnagyobb (16%). Ezt követi a foglalkoztatás 15,5%-kal, majd a GDP-hez történő hozzájárulás 12,0%-kal.

Forrás: Agrárgazdasági Kutató Intézet

Az **élelmiszerek, italok és dohány** termékcsoport a nyersanyagok áruféjzetbe sorolt **mezőgazdasági eredetű nyersanyagokkal** együtt 2013-ban 9,6%-kal részesedett Magyarország külkereskedelmi kiviteléből és 6%-kal a behozatalból. A termékcsoport elmúlt években megfigyelhető növekvő aktívuma (1008 Milliárd Ft 2013-ban) számottevően hozzájárult a külkereskedelmi egyenleg javításához. Az elmúlt években a mezőgazdasági eredetű **import** és **export** együtt emelkedett. Előbbi összesen **1325 milliárd forintot**, utóbbi **2333 milliárd forintot** tett ki 2013-ban. A külkereskedelmi aktívum a 2007 óta tartó dinamikus emelkedésnek köszönhetően 2013-ra a 2004-es szint több mint három és félszeresére nőtt. 2013-ban az egyenleg az előző évi szinten maradt.

2. ábra

A mezőgazdasági eredetű áruk külkereskedelmének egyenlege

A növényi termékek exporttöbblete 2013-ban csökkent (782 milliárd forint). Ezt elsősorban a legjelentősebb agrárexport cikkünk, a gabona és gabonakészítmények kivitelének 8%-os és az olajos magvak exportjának 30%-os csökkenése okozta. Ráadásul utóbbi esetében a behozatal másfélszer nagyobb volt, mint egy évvel korábban. Az élő állatok és állati termékek növekvő kiviteli többlete (228 milliárd forint) ellensúlyozta a növényi termékek gyengébb éves eredményét. A nagyobb súlyt képviselő hús és húskészítmények külkereskedelmi többlete 2013-ban 181 milliárd forint, az élő állatoké 47 milliárd forint volt, mindkettő 7%-kal magasabb az előző évinél. Tejtermékekből és tojásból a behozatali többlet

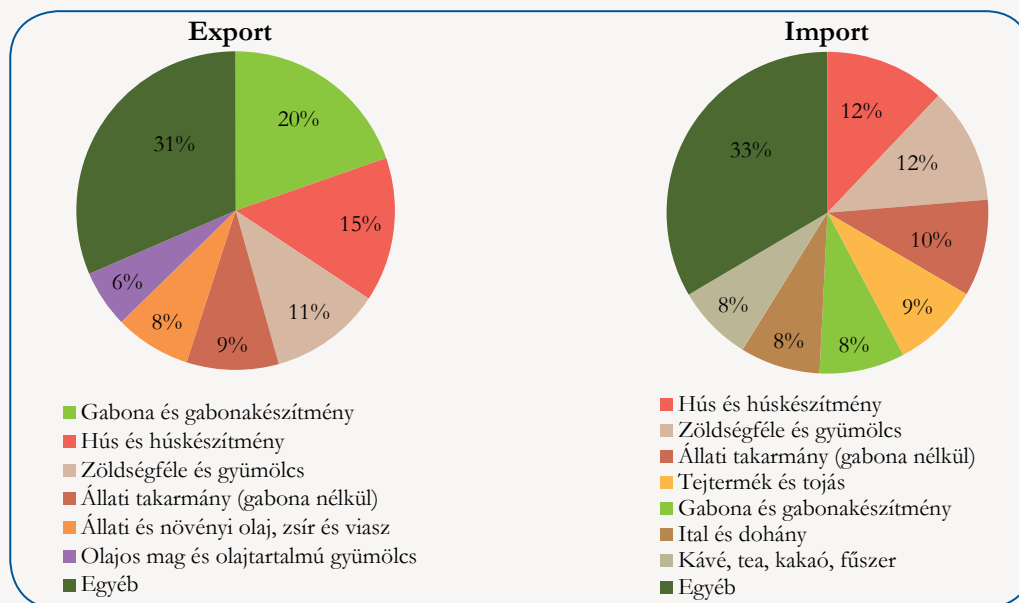
évek óta csökkenő tendenciájú volt, ennek eredményeképpen hazánk 2012-ben már nettó exportőr lett, 2013-ban 11 milliárd forint többlet származott a termékcsoport forgalmából. Hasonlóan alakult az ital és dohány forgalom is, uniós csatlakozásunk óta először pozitív az egyenlege (22 milliárd forint).

A növekvő forgalom mellett a behozatal és a kivitel szerkezete viszonylagos stabilitást mutat. Kivitelünk döntő részét a gabona és gabonakészítmény (20%), a hús és húskészítmény (15%), a zöldségféle és gyümölcs (11%), az állati takarmány, valamint az állati és növényi olaj, zsír és viasz árufejezetbe sorolt termékek adják.

Hazánkba legnagyobb mértékben hús és húskészítmény, zöldségféle és gyümölcs, állati takarmány, tejtermék és tojás, gabona és gabonakészítmény érkezik.

3. ábra

Mezőgazdasági eredetű export és import főbb áruajták szerint, 2013

A magyar kivitel több országba, kiegyenlítettebben irányul, miközben a behozatal kevesebb országból és koncentráltabban érkezik. A magyar exportot befogadó első 15 ország a teljes kivitel 84%-át fedi le, közöttük 13 EU-tagország található. A 15 legnagyobb küldő ország között 14 EU-tagállam és a tagjelölt Szerbia található. A behozatal 91%-a származik innen. A teljes mezőgazdasági eredetű import 93%-a érkezik hazánkba az Unióból.

3. tábla

A mezőgazdasági eredetű export és import főbb országok szerint, 2013

Sorszám	Magyarországról export			Magyarországra import		
	befogadója	milliárd forint	megoszlás, %	feladója	milliárd forint	megoszlás, %
1.	Németország	332,7	14,3	Németország	260,2	19,6
2.	Románia	260,1	11,1	Lengyelország	155,7	11,8
3.	Ausztria	211,7	9,1	Szlovákia	136,2	10,3
4.	Olaszország	206,6	8,9	Hollandia	110,6	8,3
5.	Szlovákia	186,6	8,0	Ausztria	110,4	8,3
6.	Hollandia	148,2	6,4	Olaszország	67,9	5,1
7.	Lengyelország	97,5	4,2	Románia	67,3	5,1
8.	Csehország	93,0	4,0	Csehország	65,0	4,9
9.	Oroszország	79,0	3,4	Franciaország	59,2	4,5
10.	Franciaország	69,1	3,0	Szlovénia	33,5	2,5
11.	Egyesült Királyság	62,4	2,7	Belgium	32,8	2,5
12.	Szlovénia	57,7	2,5	Spanyolország	32,1	2,4
13.	Horvátország	57,0	2,4	Egyesült Királyság	30,5	2,3
14.	Ukrajna	46,9	2,0	Szerbia	26,8	2,0
15.	Belgium	41,9	1,8	Horvátország	19,2	1,4
	1–15. összesen	1 950,6	83,6	1–15. összesen	1 207,1	91,1
	153 ország összesen	2 332,9	100,0	124 ország összesen	1 324,6	100,0

A mezőgazdasági eredetű külkereskedelmi termékforgalmunk teljes (exportot és importot összesítő) értékének 94%-át 25 partnerországgal bonyolítottuk le 2013-ban. Legjelentősebb partnerünk Németország (az összforgalom 16%-ával), Románia (9%), Szlovákia (9%), Ausztria (9%) és Olaszország (8%).

Országokénti export- és importtöbblet

Teljes exporttöbbletünk 50%-át Románia, Olaszország és Ausztria fogadja be. A legnagyobb exporttöbbletet befogadó országokba elsősorban sertés- és baromfihús-, tejtermék-, valamint kukoricakivitel irányult, ezen kívül Románia és Szlovákia jelentős élő sertés-, búza- és napraforgóolaj-, Olaszország pedig élőjuh-importot fogadott hazánkból. A legnagyobb összegű importtöbblet (teljes importtöbbletünk közel 58%-a) Lengyelországból érkezett, főként élő sertés, sertéshús, tej- és tejtermék, tojás behozatalából. Brazíliából kávé, teát, kakaót, italokat és dohányt, Kubából cukrot és készítményeit, Spanyolországból elsősorban zöldséget és gyümölcsöt fogadtunk.

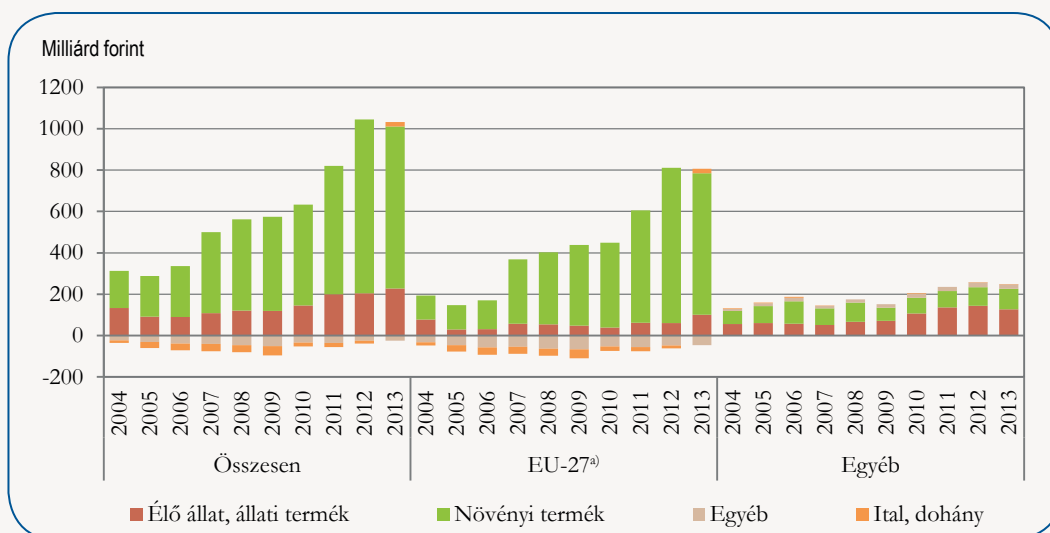
4. tábla

A mezőgazdasági eredetű áruk külkereskedelmi egyenlege főbb országok szerint, 2013

Sor- szám	Az országokénti exporttöbblet			Az országokénti importtöbblet		
	csökkenő rangsora szerinti					
	ország	export- többlet, milliárd forint	megoszlás, %	ország	import- többlet, milliárd forint	megoszlás, %
1.	Románia	192,8	17,6	Lengyelország	58,2	65,4
2.	Olaszország	138,7	12,6	Brazília	5,5	6,2
3.	Ausztria	101,3	9,2	Spanyolország	5,0	5,6
4.	Oroszország	78,6	7,2	Malajzia	3,5	4,0
5.	Németország	72,6	6,6	Kuba	2,8	3,1
	1-5. összesen	584,1	53,2	1-5. összesen	75,1	84,2

4. ábra

A mezőgazdasági eredetű áruk külkereskedelmi egyenlege főbb árucsoportok szerint

^{a)} 2013-ban EU-28.

A mezőgazdasági eredetű áruk nem EU-tagországokkal lebonyolított külkereskedelmi forgalma a termékszerkezetet tekintve kiegyensúlyozottabb, mint az Unión belüli; utóbbiban a növényi termékek dominálnak.

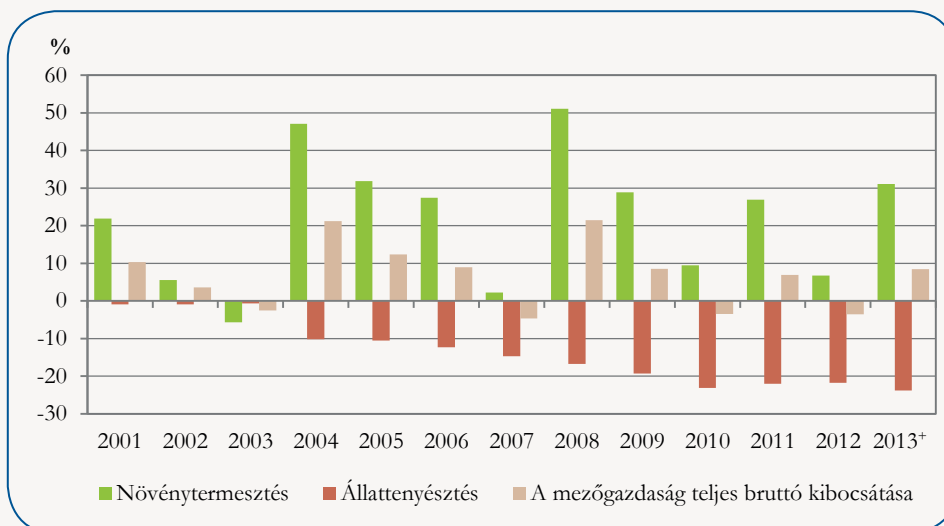
Az agrárgazdaság kibocsátási értéke 2013-ban folyó áron 4%-kal volt magasabb, mint egy évvel korábban. Elsősorban a növénytermesztési termékek nagyobb termelési volumene tette lehetővé az ágazat eredményének növekedését, a termékcsoport értéke az árcsökkenés ellenére is meghaladta a 2012. évit. Az állattenyésztés kibocsátási értéke az előző évi szintet éppen meghaladta. Nőtt a bruttó hozzáadott érték, a munkaerő-ráfordítás azonban valamelyest elmaradt az évvel korábbitól.

Az előzetes adatok alapján 2013-ban a **növénytermesztés kibocsátásának** volumene több mint ötödével (23%-kal) emelkedett a 2012. évihez képest. Számottevően, mintegy harmadával nőtt a kibocsátás szerkezetében meghatározó gabonafélék volumene. A búza és a kukoricatermés is kedvezőbben alakult az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Az ipari növények kibocsátása 14, a takarmánynövényeké 8, a kertészeti termékeké pedig 9%-kal bővült. Utóbbi termékcsoport esetében emelkedett, az előbbiekében viszont mérséklődött az ár. A burgonya volumene közel ötödével csökkent, amit jelentős drágulás kísért. A gyümölcsstermés volumene 29%-kal emelkedett 2013-ban, ami árcsökkenést okozott a termékcsoponton belül.

Az élő állatok kibocsátása 3, az állati termékeké 2%-kal mérséklődött, így az **állattenyésztés teljes termelési volumene** 3%-kal csökkent az előző évhez képest. Egyik főbb állatfaj kibocsátása sem érte el a 2012-ben megfigyelt szintet, az állati termékek közül a tej visszaesett, a tojásé pedig szinten maradt.

5. ábra

A bruttó kibocsátás volumenének változása 2000-hez képest

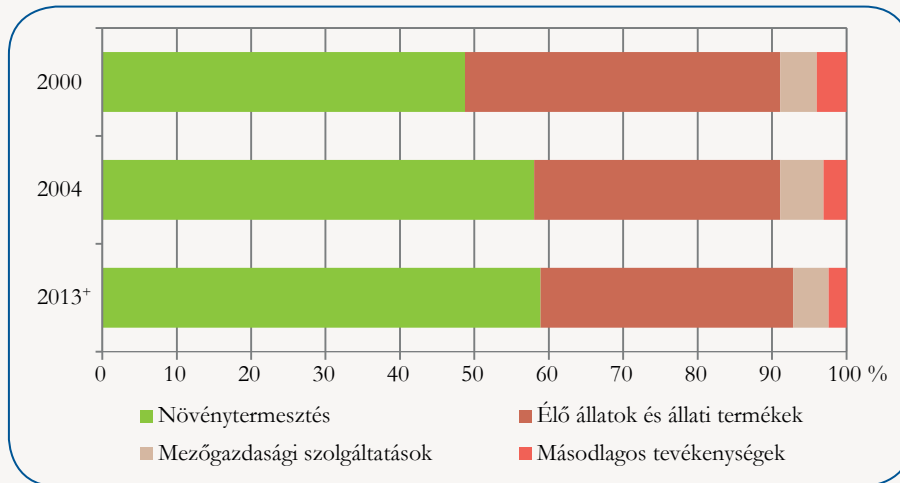

A növénytermesztés és az állattenyésztés egyes termékcsoportjainak kibocsátási volumene 2000 óta eltérő módon alakult. Az ipari növények iránti fokozódó és stabil kereslet – egyedülálló módon – a kibocsátás megduplázódását tette lehetővé. A gabonafélék és a takarmánynövények kibocsátása az elmúlt években magasabb volt, mint a bázisévben, azonban a növekedés mérsékeltebb, ráadásul az időjárás évről évre jelentős ingadozásokat okoz. A kertészeti termékek és a burgonya tekintetében az elmúlt években csökkenő trend érvényesült. A gyümölcsfélék kibocsátási volumene a bázisévet követően drasztikusan zuhant, lényegében azóta sem tudta megközelíteni a 2000. évi szintet. A 2010-ben és 2011-ben bekövetkezett legutóbbi hanyatlás után az elmúlt két évben javult a termésmennyiség. Az előzetes adatok szerint 2013-ban a gyümölcskibocsátás a 2000. évi bázis 74%-át éri el. Az állatok és állati termékek kibocsátásában trendszerű volt a csökkenés 2010-ig. Ezt követően lényegében stagnált, 2013-ban viszont újabb mélypontra került a volumen.

A mezőgazdasági bruttó kibocsátás volumene az elmúlt években – elsősorban a szántóföldi árunövények hozamától függően – jelentősen ingadozott. Az aszály, illetve a rendkívüli csapadékmennyiség miatt jelentős visszaesések történtek, a növénytermesztés nagy súlya miatt ez az éves teljesítményt számottevően befolyásolja.

6. ábra

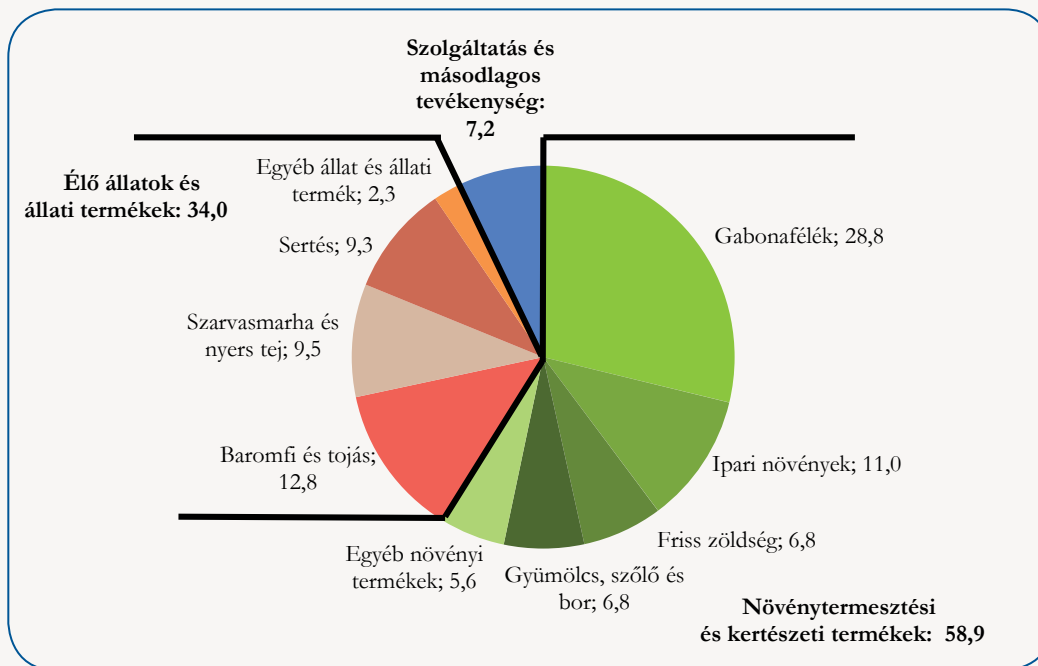
A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátásának megoszlása

A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátása folyó alapon 2013-ban 2265 milliárd forint volt az előzetes adatok szerint. Ez 4%-kal haladja meg a 2012. évet, a hazai agrárium teljesítménye így 2011 óta folyamatosan javul. A növényi termékek 1333 milliárd (59%), az állatok és állati termékek 769 milliárd (34%), a mezőgazdasági szolgáltatások és másodlagos (főként mezőgazdasági termékfeldolgozó) tevékenységek 163 milliárd forint (7%) értékkel részesedtek.

7. ábra

A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátása, 2013+, %

A növénytermesztésen belül a gabonafélék kibocsátása a legnagyobb részesedésű (a teljes 2013. évi kibocsátásban a kukorica aránya 14, a búzáé 11%). A növénytermesztés súlya kismértékben emelkedett 2013-ban, elsősorban a jobb kukoricatermés miatt.

2.2. A gazdálkodás szervezeti keretei és a gazdaságszerkezet

A gazdaságok statisztikai megfigyelése

A gazdaságok számának és jellemzőinek vizsgálatát két – egymástól különböző – megfigyelés alapján végezzük el. Az első a mezőgazdaságot, az erdőgazdálkodást és a halászatot magában foglaló „A” nemzetgazdasági ágban regisztrált vállalkozások adatainak feltárása. Ez ágazati megközelítés, azaz a vállalkozások főtevékenysége alapján sorolja be az egységeket. A mezőgazdasági főtevékenységű vállalkozásokat tartalmazza, de nem nyújt információt azokról, amelyek bár mezőgazdasági tevékenységet is folytatnak, de azt nem főtevékenységként.

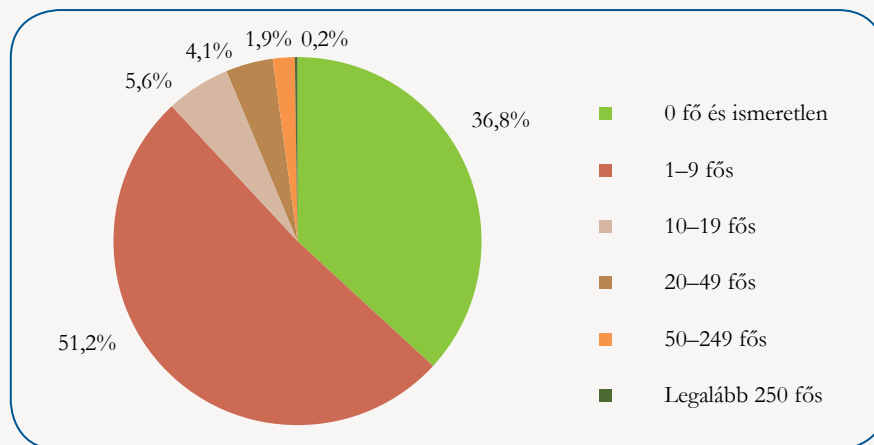
A statisztikai megfigyelés másik lehetősége a tevékenység alapú megfigyelés, amely egy meghatározott gazdaságméret felett megfigyeli a gazdaságokat tekintet nélkül arra, hogy annak mi a főtevékenysége.

A mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban és a halászatban **regisztrált vállalkozások száma** 2013 végén **meghaladta a 459 ezret**, ami közel 3%-kal nagyobb az előző évinél. Ezen belül az önálló vállalkozások nyilvántartott száma (445 ezer) 3, a társas vállalkozásoké (14 ezer) közel 2%-kal növekedett. A társas vállalkozások száma 2010 óta mérsékelten emelkedik, 2013-ban elérte a válság előtti, 2008-as szintet. Az önálló vállalkozások száma is évről évre emelkedik.

A társas vállalkozások létszám szerinti megoszlása a 10 fő alattiak döntő – 88%-os – súlyát mutatja. A 14 ezer társas vállalkozásból mindössze 16-ban foglalkoztattak 500 főnél többet, és közel 4200 foglalkoztatott nélküli vállalkozás van.

8. ábra

A regisztrált társas vállalkozások megoszlása létszám-kategóriák szerint, 2013

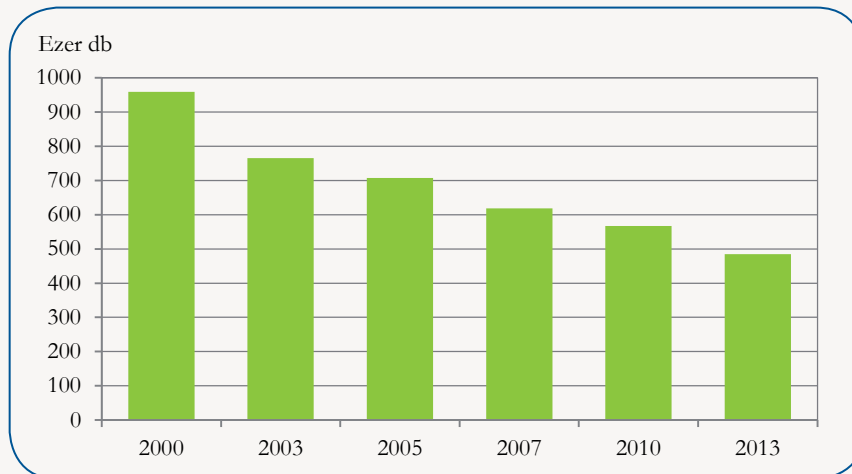
A 2013-ban végrehajtott **gazdaságszerkezeti összeírás** (GSZÖ) adatai szerint 2013-ban összesen 8,4 ezer gazdasági szervezet és 485 ezer egyéni gazdaság végzett mezőgazdasági tevékenységet. A gazdasági szervezetek száma 2%-kal elmarad a legutóbbi, 2010-es teljes körű összeírás során mért értéktől, azonban az ingadozás ellenére is viszonylag stabil e szervezetek köre. Az egyéni gazdaságok száma – változó ütemben – folyamatosan csökken, 2000 óta a gazdaságok fele megszűnt.

A megszűnő egyéni gazdaságok jellemzői

A 2010 és 2013 között megszűnt gazdaságok irányítói között jellemzően idős, főleg 65 év feletti, egyedül gazdálkodó személyek voltak. A nők erősen felülreprezentáltak a megszűnő gazdaságok irányítói körében. Emellett a mezőgazdasági végzettség hiánya szintén kedvezőtlenül hatott, a 2010-ben még tevékenységet végzők közül sok szakképzettség nélküli hagyott fel a gazdálkodással.

9. ábra

A mezőgazdasági tevékenységet folytató egyéni gazdaságok száma

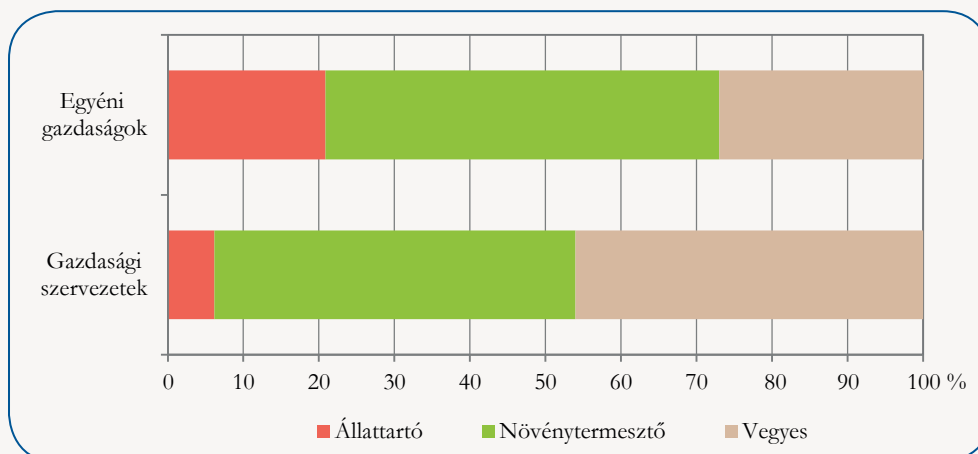

A gazdasági szervezetek 48%-a növénytermesztő; arányuk 2010-hez képest 6 százalékponttal csökkent. Az e gazdálkodási formában tevékenykedő egységek 6%-a kizárólag állattartó, 46%-a pedig vegyes gazdaság, ez utóbbi kategória 6 százalékponttal bővült 2010-hez képest.

Az egyéni gazdaságok 52%-a kizárólag növénytermesztéssel, 21%-a csak állattartással, 27%-a mindkettővel foglalkozott 2013-ban. A kizárólag növénytermesztéssel foglalkozók aránynövekedése 2000 óta tart, elsősorban a vegyes gazdálkodást folytatók rovására. A csak állatot tartók aránya gyakorlatilag változatlan.

10. ábra

A gazdaságok megoszlása termelési típus szerint, 2013

Az egyéni gazdaságok 47%-a kizárólag saját fogyasztásra termelt, 19%-uk a saját fogyasztáson felüli felesleget értékesítette, míg az elsősorban értékesítésre termelők aránya 34% volt. A saját fogyasztásra termelők aránya a 2010-eshez képest 13 százalékponttal esett vissza, az elsősorban értékesítésre termelő gazdaságoké viszont 15 százalékponttal nőtt.

2.3. A mezőgazdaság munkaerő-felhasználása

A mezőgazdasági munkaerő statisztikai megfigyelése

A mezőgazdasági munkát végzők száma többféle értelmezéssel határozható meg, a munkaerő-felhasználás több, hiteles, nemzetközi módszertan szerint is számítható. A gazdasági szervezetekben foglalkoztatottak, alkalmazottak többnyire napi 8 órában végzik tevékenységüket, azonban az egyéni gazdaságokban nem ritka a napi néhány órás munkavégzés sem.

Többek között ilyen okok vezettek el az éves munkaerőegység fogalmának bevezetéséhez, ami a néhány órás munkavégzés teljes munkaidős munkavégzésre (évi 1800 óra) való átszámítását teszi lehetővé, összehasonlítván a gazdasági szervezetekben és az egyéni gazdaságokban végzett munka nagyságát. Az EU gyakorlata megkülönbözteti a fizetett és a nem fizetett munkavégzést is, utóbbi az egyéni gazdaságokban a háztartások tagjai által végzett mezőgazdasági munkát fedi.

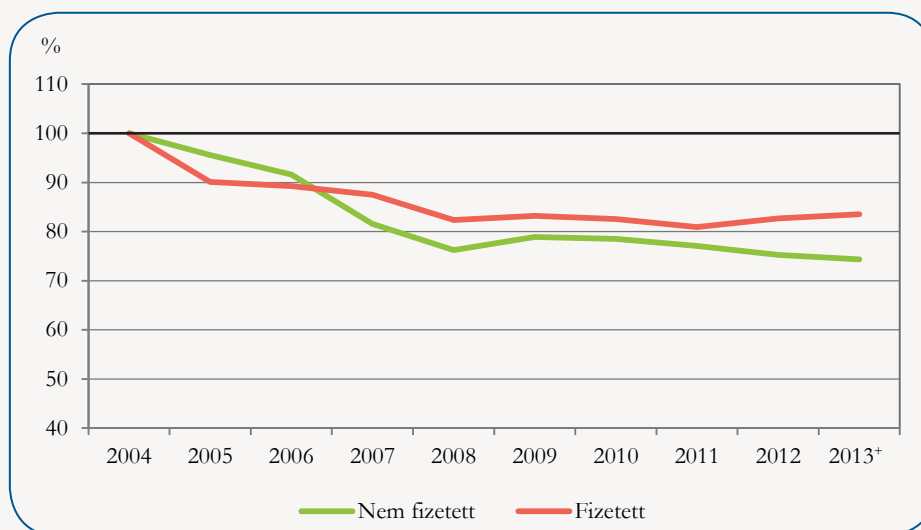
Az éves munkaerőegység jól használható a mezőgazdasági munka szerkezetének vizsgálatára, azonban nem alkalmas a nemzetgazdaság más ágakkal való összehasonlítására, ugyanis a munka mennyisége és nem a munkát végzők száma kerül elszámlásra. Munkaerő-ráfordításként a kiegészítő tevékenységként végzett mezőgazdasági munkával is elszámlol, azaz a nem mezőgazdasági főtevékenységű foglalkoztatottak mezőgazdasági munkáját is figyelembe veszi. A más nemzetgazdasági ágakkal való összehasonlításra a valamennyi nemzetgazdasági ágra kiterjedő munkaerő-felmérés és az intézményi munkaügyi statisztika szolgál. A lakossági munkaerő-felmérés sajátossága, hogy csak részben, az intézményi munkaügyi statisztika pedig egyáltalán nem számol az egyéni gazdaságokban végzett mezőgazdasági tevékenységgel.

2013-ban a **munkaerő-ráfordítás** nagysága **426 ezer** ember teljes munkaidős (évi 1800 óra) tevékenységének felel meg. Az előző évhez képest ez mérsékelt (1%-os) csökkenés. Az összes munkaerő-ráfordítás háromnegyede nem fizetett munkaerő-felhasználás (2000-ben még közel négyötöde volt).

A mezőgazdaság munkaerő-ráfordítása 24%-kal csökkent hazánk uniós csatlakozása óta, ezen belül a nem fizetett munkaerő 26, a fizetett munkaerő 16%-kal lett kevesebb. A csökkenés fő oka az egyéni gazdaságok számának gyors ütemű fogyatkozása. A 2000-ben végrehajtott általános mezőgazdasági összeírás és a legutóbbi, 2013-as gazdaságszerkezeti összeírás között számuk a felére csökkent.

11. ábra

Mezőgazdasági munkaerő-felhasználás
(2004. év=100)

A **lakossági munkaerő-felmérés** adatai szerint 2013-ban országosan valamivel több mint 3,9 millió főt foglalkoztattak, 61 ezerrel többet, mint előző évben. Ezen belül a mezőgazdaságban, a vad- és erdőgazdálkodásban, valamint a halászatban a foglalkoztatottak 4,9%-a, 193 ezer fő dolgozott, 4%-kal kevesebben, mint 2012-ben.

Az **intézményi munkaügyi statisztika** 2013-ban 75,3 ezer fő alkalmazottat figyelt meg a mező-, vad- és erdőgazdálkodásban, valamint a halászatban. A létszám 3%-kal elmaradt az előző évitől.

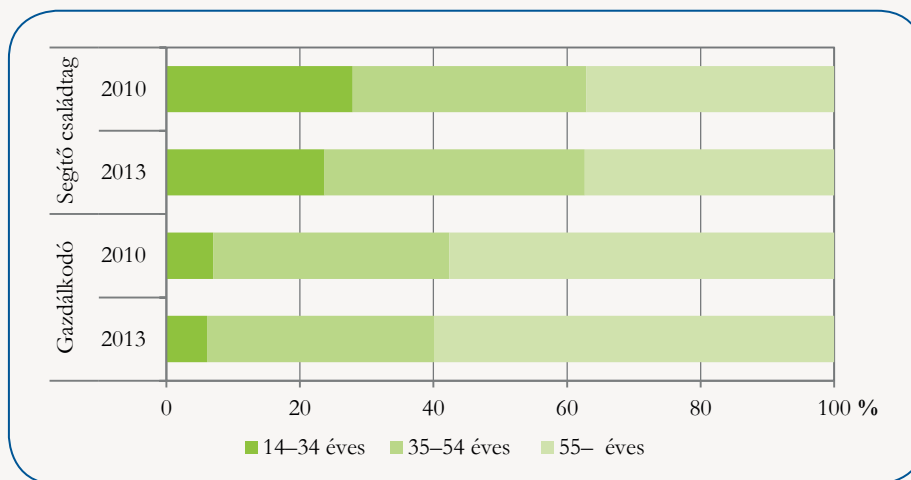
Kevés a fiatal a mezőgazdaságban

Az előzetes adatok szerint, 2012. június 1. és 2013. május 31. között mintegy 987 ezer családtag végzett több-kevesebb mezőgazdasági tevékenységet. Ez az érték 2010-hez viszonyítva 8%-kal csökkent, ami a gazdaságok számának 15%-os visszaesésével magyarázható. A legnagyobb mértékben (15%) azok hagytak fel a mezőgazdasági munkával, akik keveset dolgoztak, míg a 225 napot vagy annál is többet dolgozók száma 7%-kal emelkedett. Az egy főre jutó átlagos munkamennyiség valamelyest meghaladta a 3 évvel korábbi szintet.

Továbbra is kedvezőtlen a hazai termelők korösszetétele, 2010 óta tovább folytatódott az elöregedés. A gazdálkodók 31%-a 65 év feletti volt 2013-ban. A 35 év alattiak aránya közel 1 százalékponttal csökkent (6,1%), az 55 év felettieké viszont több mint 2 százalékponttal emelkedett (60%). Emellett mérséklődött a középkorú gazdálkodók aránya is. A legerőteljesebben a 25 és 34 év közötti gazdálkodók száma esett vissza. A segítő családtagok korszerkezete valamelyest kiegyensúlyozottabb. Az 55 év felettek aránya 2010-ben és 2013-ban is 37% volt, a 35 év alattiak aránya azonban a korábbi 24%-ról 28%-ra emelkedett.

12. ábra

Az egyéni gazdaságok munkaerejének korcsoportok szerinti megoszlása

2.4. Beruházások a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban

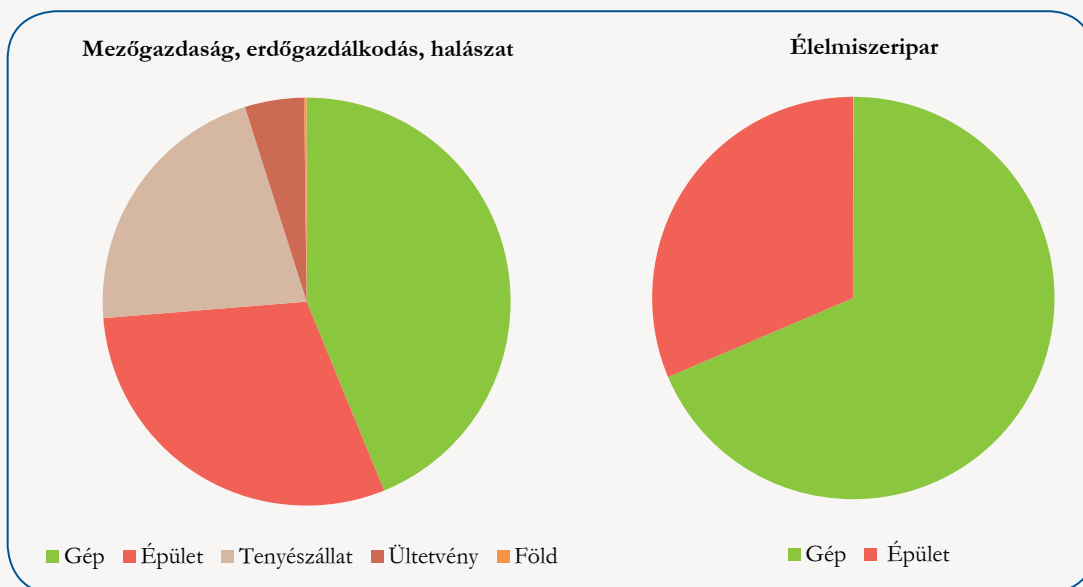
2013-ban a nemzetgazdaság összes beruházási értéke 4523 milliárd forint volt, ebből a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ág 259 (5,7%), az élelmiszeripar közel 109 milliárd forinttal (2,4%) részesedett. A teljes nemzetgazdaság beruházási volumene 7, a mezőgazdaságé 9%-kal bővült, míg az élelmiszeriparé az egy évvel korábbi szintet alig 1%-kal haladta meg. A agrár- és élelmiszergazdaság beruházásokban betöltött súlya az elmúlt években lényegében stagnált.

Anyagi-műszaki összetétel szerint vizsgálva a mezőgazdaságban a beruházások 44%-át a gépek, 30%-át az épületek tették ki 2013-ban. A tenyészállat és ültetvény beruházás adta a teljes érték valamivel több, mint negyedét.

Az élelmiszeriparban a teljesítményérték 69%-át fordították gép-, a fennmaradó részt épület beruházásra.

13. ábra

A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat és az élelmiszeripar beruházásai, 2013

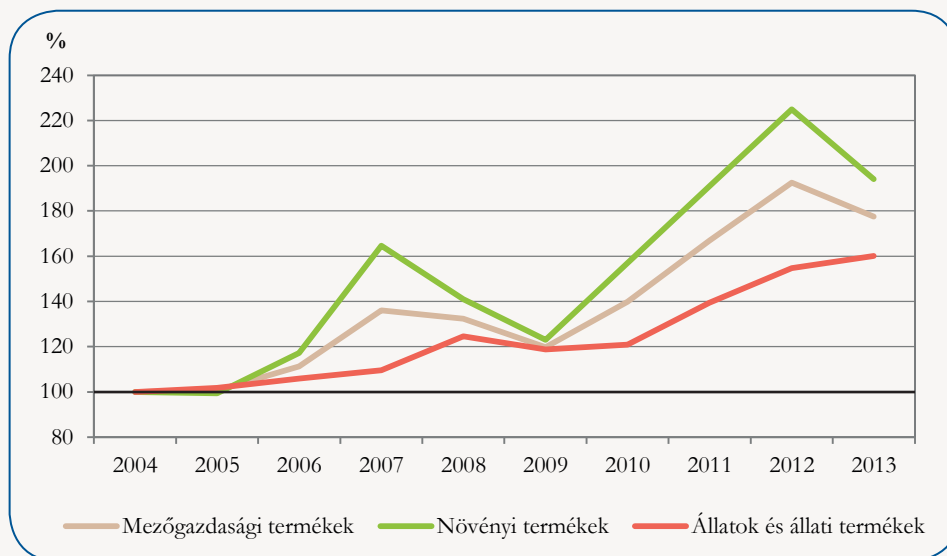

2.5. Termelői és ráfordítási ár

2013-ban a mezőgazdasági termelői árak 7,8%-kal csökkentek az előző évihez mérten. Ezt elsősorban a növényi termékek árának jelentős, 13,7%-os visszaesése okozta. Az állatok és állati termékek ára 2013-ban átlagosan 3,4%-kal nőtt. A mezőgazdasági termékek árszínvonala 2004 és 2013 között közel 80%-kal emelkedett.

14. ábra

A mezőgazdasági termékek termelőiár-indexe
(2004. év=100)

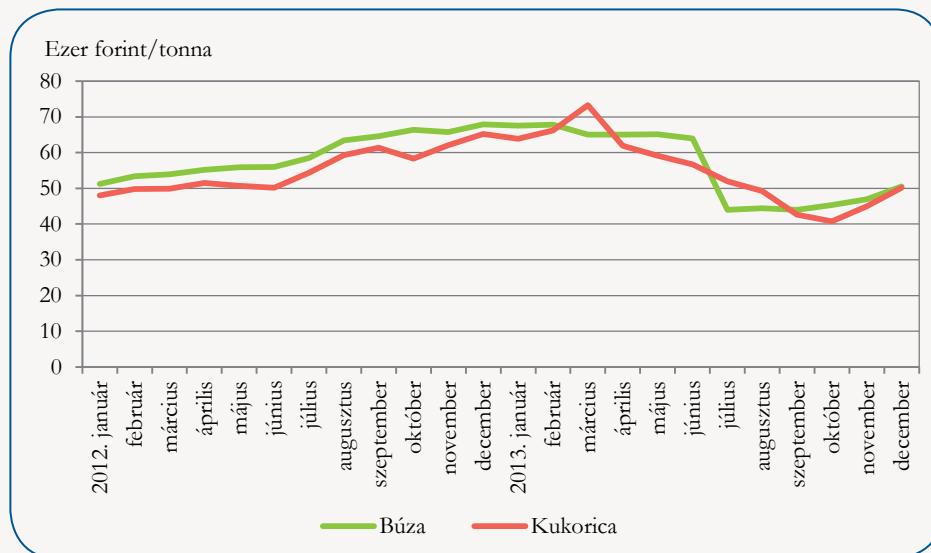
A termelőiár-indexek termékcsoportonkénti adataiból kitűnik, hogy a **növénytermesztési és kertészeti termékek** árszínvonalának erős ingadozását az elmúlt években elsősorban a gabonák, valamint a szőlő és a gyümölcsfélék ármozgása okozta. 2007-ben az exportpiacainkon kialakult erős gabonahiány következtében szökött fel a termelőiár-színvonal, amely a következő évben a kiemelkedő termékek

hatására mérséklődött. 2010-ben a gyenge terméseredmény hatására az árak ismét emelkedni kezdtek, a búza és a kukorica árát rekord magasságba emelve. Ezt a 2011. évre vonatkozó biztató terméskilátások tudták valamelyest mérsékelni a tavasz folyamán, azonban az élénk bel- és külföldi kereslet így is magasan tartotta az árakat az év végéig. 2012-ben az árak tovább emelkedtek, amit a kukoricát ért súlyos aszálykár, az állatok, állati termékek iránti élénkülő belföldi kereslet és a korábbi évnél nagyobb készletezés magyaráz. 2013-ban a termelők nagyjából 1 millió tonnával több búzát arattak, mint az előző években. A kukorica mennyisége is nőtt, azonban ez csak az előző évhez képest kedvező. Emiatt a gabonák évek óta tartó áremelkedése megtört, ötödével olcsóbban juthattak a felvásárlók fő szántóföldi növényeinkhez.

A búza ára 21, a kukoricáé 20%-kal esett vissza az előző évhez képest. A napraforgó és a repce is szép hozamot produkált, előbbi ára 26, utóbbié 19%-kal lett alacsonyabb. A paradicsom az erősen ingadozó termésmennyiség hatására 2010-ben háromnegyedével drágult, majd 2011-ben harmadával olcsóbb lett, 2012-ben az újabb termés visszaesés következtében megduplázódott az ára. Bár 2013-ban a termésmennyiség emelkedett, ára nem változott az előző évhez viszonyítva. A gyümölcsfélék közül az alma ára az előző évi szinten maradt, a szőlő ára viszont 9%-kal meghaladta az egy évvel korábbit. A burgonya ára drasztikusan, 64,4%-kal nőtt az egész Európára jellemző termésmennyiség-visszaesés hatására.

15. ábra

A búza és a kukorica felvásárlási ára

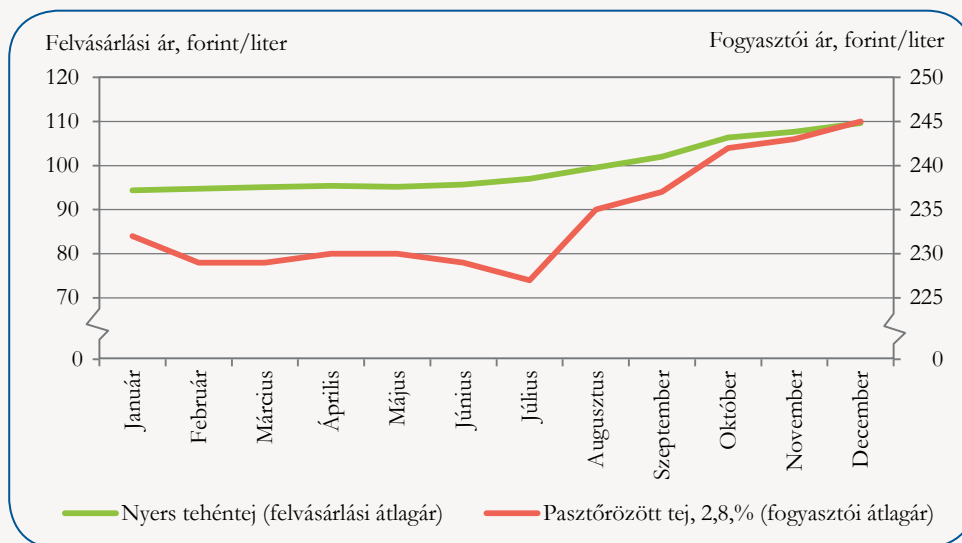
Az **állatok és állati termékek** drágulása 2013-ban folytatódott, átlagosan 3,4%-kal nőttek az árak 2012. évhez viszonyítva. Az élő állatok ára 2010-ig a 2008. évi szint közelében maradt, 2011-ben viszont 15%-kal magasabb volt az előző évinél, amit 2012-ben újabb 12%-os emelkedés követett. A legnagyobb mértékben a vágóbaromfi ára emelkedett (6,1%-kal) 2013-ban, míg a vágómarha ára csökkent – közel 20%-kal – a leginkább. A vágósertés 2,5%-kal drágult. Az étkezési tyúktojás ára 11%-kal mérséklődött, a tejé eközben közel 12%-kal emelkedett.

A külpiazi kereslet emeli a tej árát

A tej felvásárlási ára a 2010. januári 67 forintról 2013 decemberére 110 forintra emelkedett literenként. A növekvő trend csak 2012 közepén tört meg átmenetileg. A vizsgált időszakban a pasztörözött tej fogyasztói átlagára is drágult, 199 forintról 245 forintra. A felvásárlási ár 2013-ban történő jelentős emelkedése elsősorban növekvő kivittel magyarázható. A termelők és kereskedők jelentős mennyiségű exportot bonyolítottak le 2013-ban, a tej külpiazi ára ugyanis számottevően magasabb volt, mint a belpiaci, elsősorban Olaszországba történt jelentős kivittel. Ezzel párhuzamosan 2013 év elején még stagnált, majd júliusig csökkent a fogyasztói ár, az év második felében azonban drágult a tej a boltok polcain, decemberben közel 7%-kal került többbe, mint előző év azonos időszakában

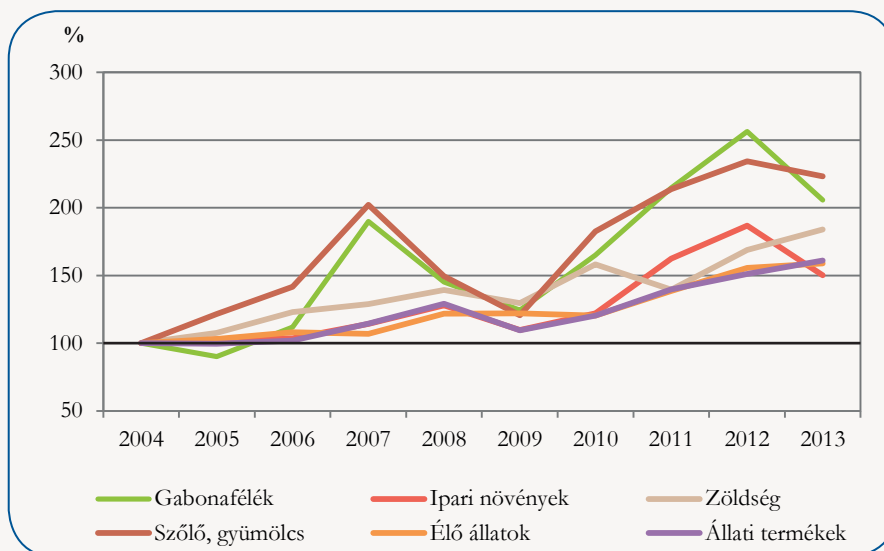
16. ábra

A tej felvásárlási és fogyasztói árának alakulása, 2013

17. ábra

A mezőgazdasági termékek termelőiár-indexei főbb termékcsoportonként (2004. év=100)

2013-ban a mezőgazdasági termelés ráfordítási árai az előző évhez viszonyítva 2,1%-kal nőttek, ami a folyó termelőfelhasználás árszínvonalának 2,2, és a mezőgazdasági beruházások árszínvonalának 1,6%-os növekedéséből tevődött össze. A folyó termelőfelhasználáson belül a takarmányárak nőttek a legnagyobb mértékben (5,3%-kal). A vetőmagok ára éves szinten 3,3%-kal nőtt. Csökkent a mezőgazdasági

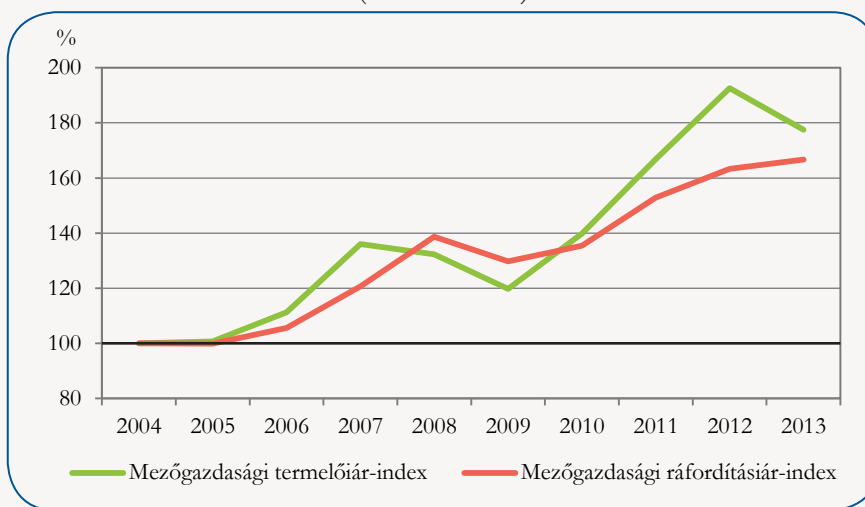
felhasználású energia ára, átlagosan 2,3%-kal maradt el az előző év azonos időszakától. A műtrágyák ára – a 2012. évi közel 11%-os emelkedést követően – 2013-ban 4,1%-kal csökkent, az árak év végére a két évvel ezelőtti szintre estek vissza.

A növényvédő szerek és az állatgyógyászati készítmények árai nőttek: az előbbi 3,0, az utóbbi 4,9%-kal volt drágább 2013-ban, mint 2012-ben. A mezőgazdasági beruházásokon belül a gépberuházások ára 1,4, az épület-beruházásoké 1,7%-kal emelkedett.

2013-ban a termelői ár csökkenését a ráfordítási árak emelkedése kísérte. Viszonyuk 2004 óta változó képet mutat, hányadosuk alapján hol előbbi, hol utóbbi nőtt gyorsabban. Az agrárium a termelői árak esése, ugyanakkor a ráfordítások fokozódó drágulása nyomán 2008-ban és 2009-ben jelentős árvesztéséget szenvedett el. 2010 és 2012 között a termelői árak gyorsabb ütemben drágultak, 2010-ben 12, 2011-ben 6, 2012-ben 9 százalékponttal haladták meg a ráfordítási árak növekedését.

18. ábra

Termelői- és ráfordításiár-index
(2004. év=100)

Bővebben

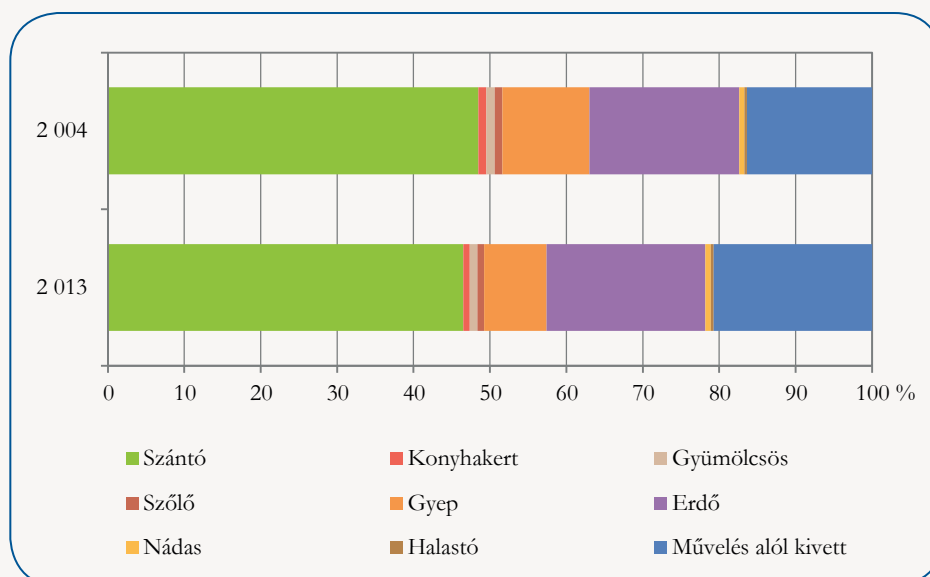
3. A földhasználat és a növénytermesztés főbb jellemzői

3.1. Földhasználat művelési ágak és gazdálkodási formák szerint

Hazánk 9,3 millió hektárnyi területének 79%-a – 7,4 millió hektár – termőterület. Ezen belül 5,3 millió hektár mezőgazdasági és 1,9 millió hektár erdőterület volt, a mezőgazdasági terület 57, az erdő 21%-ot foglalt el az ország területéből 2013-ban. Előbbi közel 6%-ot csökkent 2004 óta, míg az utóbbi mérsékelten, de folyamatosan nőtt az elmúlt években. A szántóterület 46%-os aránya (4 millió 326 ezer hektár) viszonylag stabil, mindössze 2%-kal marad el a 2004. évitől. A hasznosított gyepterület (2013-ban 759 ezer hektár, az ország területének 8%-a) az elmúlt években stagnált.

19. ábra

Földhasználat művelési ágak szerint

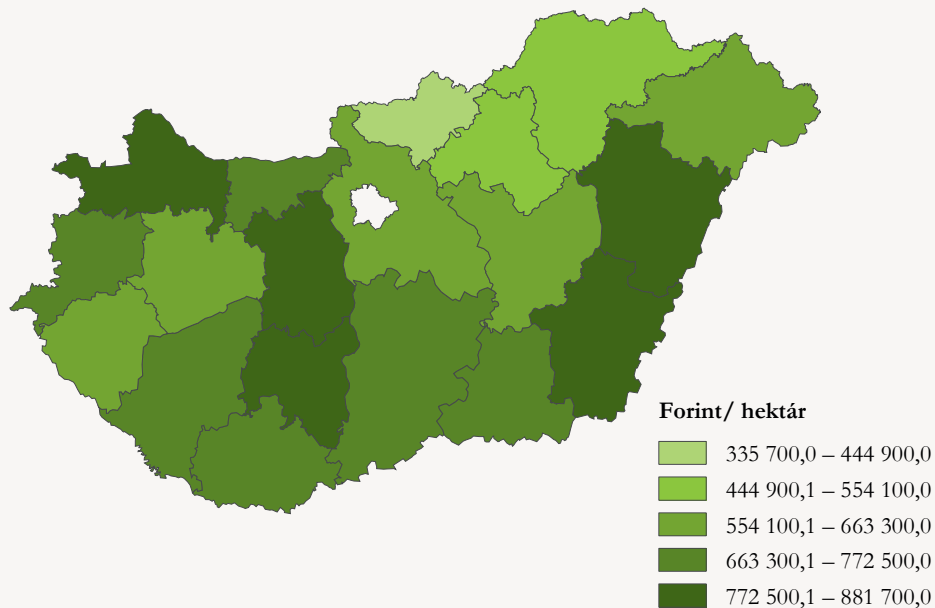
Az ország összes földterületének 40%-át gazdasági szervezetek, 33%-át egyéni gazdálkodók használták 2013-ban. A fennmaradó 28% gazdaságra nem azonosítható (nemzeti parkokhoz, MÁV-hoz, Országos Vízügyi Főigazgatósághoz, Honvédséghez, egyházakhoz tartozó és egyéb területek) terület, melynek 44%-a nem mezőgazdasági hasznosítású volt. A földhasználat gazdálkodási formák szerinti összetétele az utóbbi években lényegében nem változott.

A szántó árának alakulása

2012-ben a legjelentősebb művelési ág, a szántó ára 18%-kal nőtt, így 1 hektár szántóföld átlagára 2012-ben 688 400 forint volt. A föld árát számos tényező befolyásolja, ezért az ország egyes területein a föld ára az országos átlagtól jelentősen eltérhet. A legdrágább területek Tolna, Békés, Fejér és Győr-Moson-Sopron megyében voltak, ahol a szántó hektáronkénti ára jóval 800 ezer forint fölött volt. A legolcsóbban Nógrád megyében lehetett szántóföldhöz jutni, ahol 1 hektár szántóföld átlagára kevesebb volt, mint az országos átlag fele.

20. ábra

Egy hektár szántóföld ára, 2012

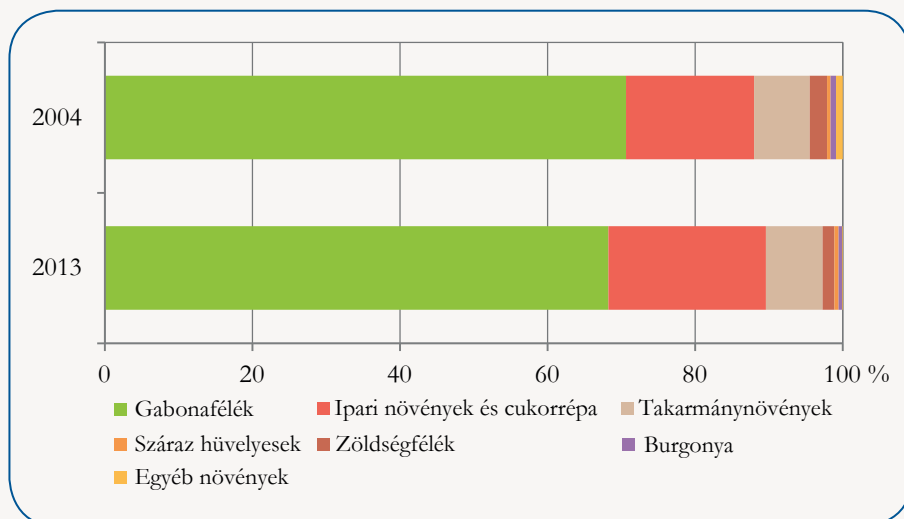
3.2. Növénytermesztés

3.2.1. Vetésszerkezet

A **gabonafélék részaránya** a szántóföldi vetésszerkezetben meghaladta a **68%-ot** 2013-ban. Ezen belül a **búzával** és a **kukoricával** vetett terület a szántók 27, illetve 30%-át tette ki. A stabil keresletű **olajos magvú növények** aránya az elmúlt években növekedett. 2013-ban a napraforgó aránya 14, a repcécé közel 5% volt. Utóbbi vetését 2010-ben a belvíz, 2011-ben a szárazság nehezítette meg. E két ipari növény együttes aránya a 2004. évi vetésszerkezetben 14%, 2013-ban viszont már 19% volt. A cukorrépa vetésállománya 2013-ban az előző évhez hasonlóan mindössze 0,4%-kal részesedett az összes vetésterületből.

21. ábra

Szántóföldi vetésszerkezet, 2013. május 31.

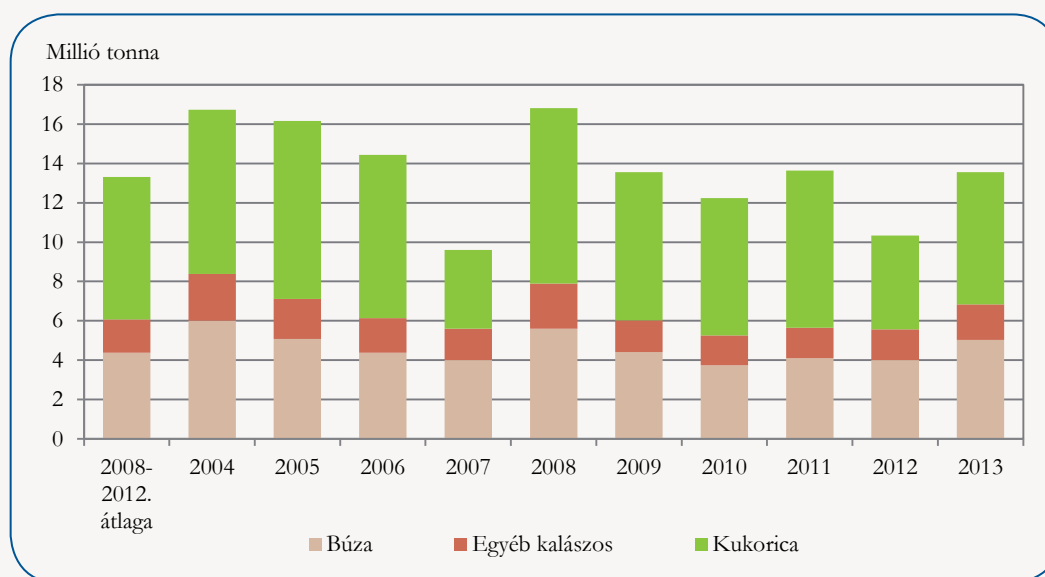
3.2.2. Gabonafélék termesztése

Gabonából 2013-ban valamivel több mint 2,8 millió hektárról 13,5 millió tonnát takarítottak be. A betakarított terület 2%-kal nagyobb volt, mint 2012-ben és a megelőző öt év átlagának felel meg. A termésmennyiség 30%-kal nőtt 2013-ban, ami főleg az előző évi alacsony bázis hatása, ugyanis a 2012-es szárazság a kukoricát súlyosan visszavetette. Kalászos gabonából 22%-kal többet – 6,8 millió – tonnát arattak.

Kukoricából az előző évinél 41%-kal többet, **6,7 millió tonnát** takarítottak be. A termésátlaga 34%-kal haladta meg a 2012. évit, a gazdák hektáronként átlagosan 5,4 tonna hozammal számolhattak.

22. ábra

A kalászosok és a kukorica termésmennyisége

A legnagyobb súlyú kalászos gabonából, a **búzából** 2013-ban az előző évinél 2%-kal nagyobb területen (1,1 millió hektár) **5 millió tonnát** – a 2012. évinél közel negyedével többet – arattak. A növény termésátlaga is közel a negyedével nőtt. Rozsból 106 ezer, árpából 1 millió tonnát takarítottak be. Előbbi termésmennyisége jelentősen, több mint harmadával emelkedett, utóbbié 8%-kal magasabb az előző évinél. Zabból az előző évinél alig kevesebbet, 135 ezer tonnát arattak.

Az utóbbi években az időjárási szélsőségek fokozódtak, emiatt korábban nem tapasztalt mértékű termésmennyiség fordultak elő. Többségében az aszályos évek vetették vissza a hozamokat (leginkább 2007-ben és 2012-ben), 2010-ben a rendkívüli mennyiségű csapadék okozott problémát.

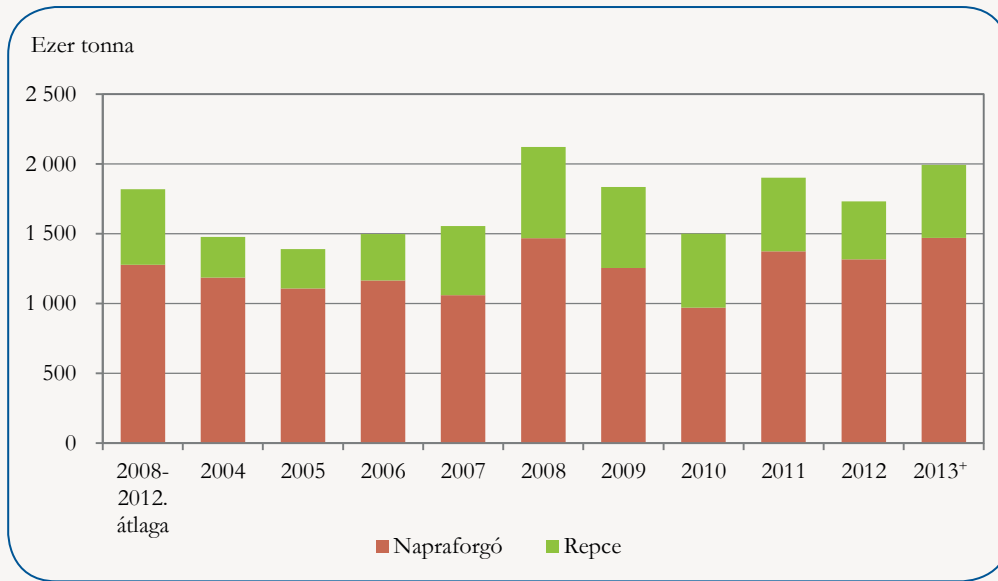
3.2.3. Ipari növények termesztése

A főbb olajos magvak közül a **napraforgónak** kissé (5%-kal) csökkent, a repcének jelentősen (22%-kal) emelkedett a betakarított területe 2013-ban. Előbbi mennyisége 12%-kal nőtt, összesen közel **1,5 millió tonna** termelt. A hazai **repcetermesztést** az elmúlt években a kedvezőtlen időjárás többször hátráltatta. A belvíz, a szárazság és az erős fagy egymást váltva vetették vissza a növénykultúra eredményességét. 2013-ban 202 ezer hektáron 26%-kal többet, **524 ezer tonnát** takarítottak be a gazdák.

Cukorrépából 2013-ban az előző évi közel 900 ezer tonnánál valamivel többet termeltek. Az elmúlt években a növekvő termelés a horvátországi értékesítési lehetőségnek köszönhető.

23. ábra

A főbb olajos magvak termésmennyisége

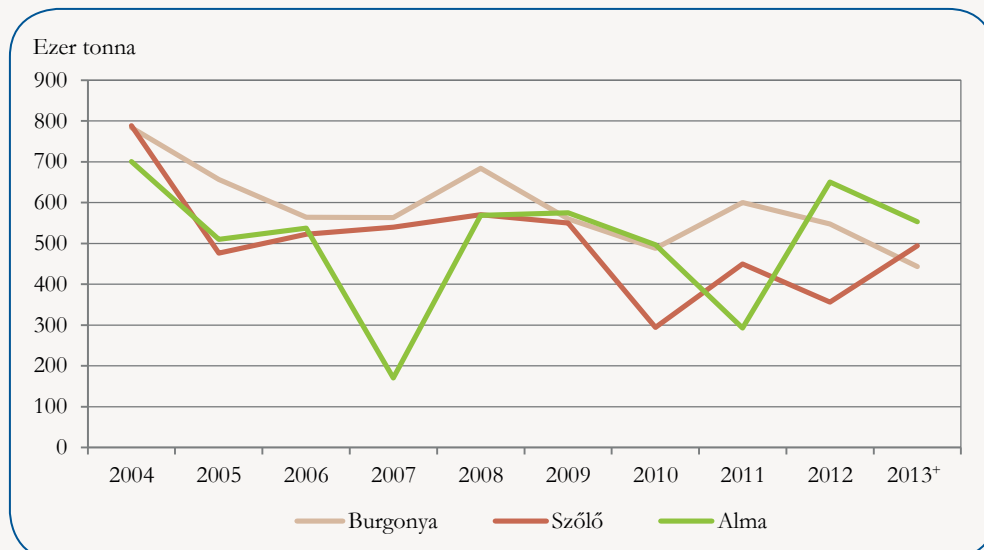

3.2.4. Egyéb növények termesztése

Burgonyából 2013-ban 443 ezer tonna, az előző évinél 19%-kal kevesebb termett. A zöldségfélék termésmennyisége ugyanilyen arányban nőtt, ami 1,5 millió tonna volt. A gyümölcsfélék mennyisége (851 ezer tonna) közel 4%-kal haladta meg a 2012. évit. A szőlőtermés 2013-ban az előzetes adatok szerint mintegy 494 ezer tonna volt, 39%-kal több mint előző évben.

24. ábra

A burgonya, a szőlő és az alma termésmennyisége

Bővebben

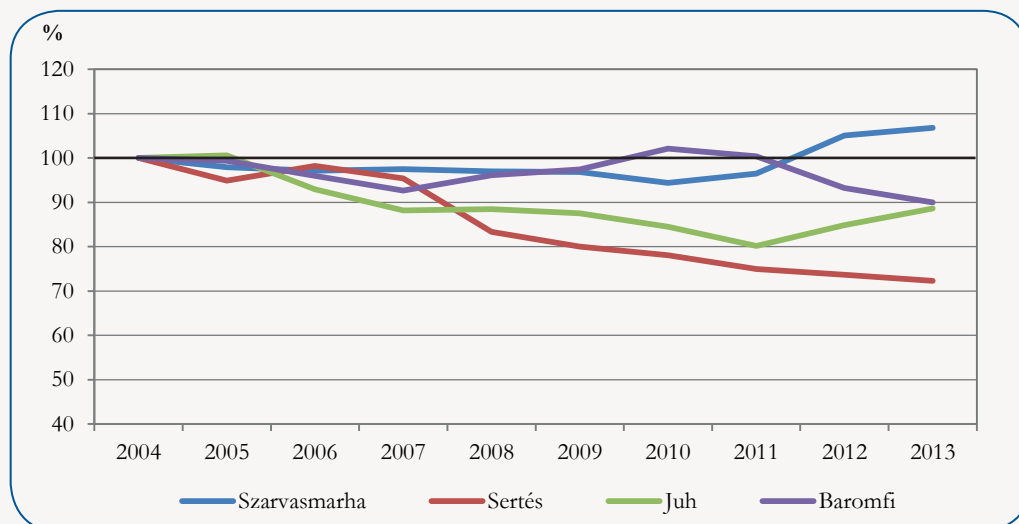
4. Az állattenyésztés főbb jellemzői

4.1. Állatállomány

A főbb állatfajok közül a szarvasmarha- és a juhállomány növekedése tovább folytatódott, a sertés- és a baromfiállomány viszont – az elmúlt évekhez hasonlóan – 2013-ban is csökkent.

25. ábra

Decemberi állatállomány
(2004. év=100)

A **szarvasmarhák** állománya 2011 óta emelkedik a külföldi tenyész- és vágóállat-kereslet, valamint a piaci ár növekedése hatására. A bővülés lendülete 2013-ra is kitartott, 2%-kal több jószágot tartottak a gazdák, mint egy évvel korábban. A teljes **772 ezres állatállomány**ból 340 ezer darab tehen volt, létszámuk nem változott egy év alatt. A szarvasmarha-állomány 63%-át gazdasági szervezetek, 37%-át egyéni gazdaságok tartják. Ez a megoszlási arány az elmúlt évekhez képest az egyéni gazdaságok kismértékű térnyerését mutatja, a bővülés náluk valamelyest erőteljesebb volt. Az egy gazdaságra jutó szarvasmarhák száma esetükben 14-ről 17-re nőtt, míg a szervezeteknél 499-ről 460-ra csökkent 2010 és 2013 között. A tejhasznú tehenek száma az elmúlt egy év során a gazdasági szervezeteknél 2 ezerrel nőtt, az egyéni gazdaságoknál 3 ezerrel csökkent. A húshasznú tehenállomány az előbbi gazdálkodási forma esetében 4 ezerrel, utóbbinál 8 ezerrel nőtt.

A hazai **sertésállomány** utoljára 2006-ban növekedett az előző évhez viszonyítva. Azóta évről-évre újabb mélypontot ér el az állatlétszám, 2008 óta lineáris trenddel jellemezhető a zsugorodás. Az állomány csökkenése 2004 óta 28%-os. 2013-ban az előző évinél 2%-kal kevesebbet, **2935 ezret** tartottak a szervezetek és egyéni gazdálkodók. Előbbiek az állomány 75%-át birtokolják, 2013-ban kismértékben emelték az sertések számát. Az egyéniek kiszorulása az ágazatból azonban tovább tart. Az 1990-es évek elején még többségben lévő háztáji tartás évről-évre háttérbe szorult, 2013 decemberére a háztartásokban tartott sertések száma 734 ezer volt. Esetükben a 2004-ben megfigyelt állomány 43%-ára esett vissza az állatlétszám 2013-ra, miközben a gazdasági társaságoknál a jelentős ingadozások mellett is mérsékeltebb, 7%-os volt a csökkenés. A visszaszoruló termelésben szerepet játszik a jelentős import, valamint a magas ráfordítási árak is.

A **juhállomány** az évek óta tartó csökkenés után 2012-ben és 2013-ban is emelkedett, **1,2 milliót**, 4%-kal többet tartottak a gazdák decemberben. Az anyaállatok száma is 3%-kal nőtt. A juhállomány 87%-át egyéni gazdaságok, 13%-át gazdasági szervezetek tartják, amely arány az utóbbi 10 évben nem változott. A hazai mérsékelt kereslet mellett az ágazat jelentős kivitellel bír.

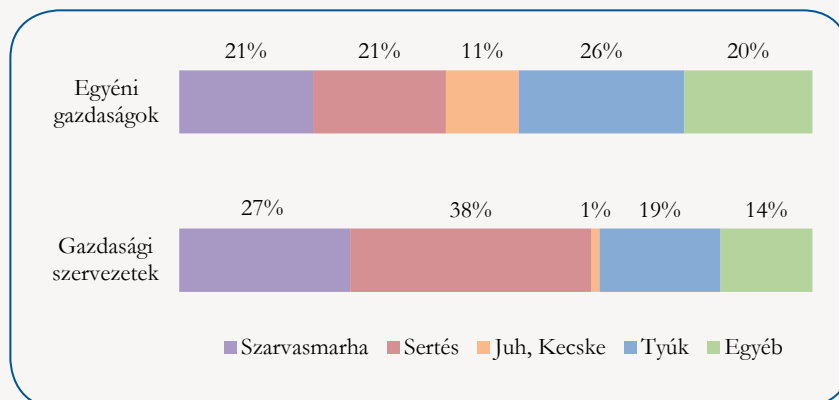
A hazai **baromfiállomány** (2013-ban **37,2 millió** darab) 2011 óta csökken. 2013-ban közel 4%-os volt a fogyás. Ezt súlyánál fogva a tyúkfélék (a baromfiállomány 77%-a) számának 5%-os csökkenése váltotta ki. A pulykaállomány is csökkent 10%-kal, 2,5 millió darabot tartottak 2013 decemberében. A kacsáállomány alig marad el az egy évvel korábitól (4,4 millió darab), libából viszont többet (1,6 millió darabot) jelentettek a gazdaságok. A baromfiállomány közel kétharmada vágóállat, amely évente többször cserélődik, a piaci igényekhez viszonylag gyorsan alkalmazkodik, követve a jövedelmezőség változását.

Az állatállomány megoszlása gazdálkodási formánként

A 2013-as gazdaságszerkezeti összeírás adatai alapján az állatállomány állatfajok szerinti szerkezetét a gazdasági szervezetekben a sertés és a szarvasmarha, az egyéni gazdaságokban a tyúk, a sertés és szarvasmarha túlsúlya határozza meg.

26. ábra

Az állatállomány megoszlása gazdálkodási formánként, 2013
(állategység alapján)

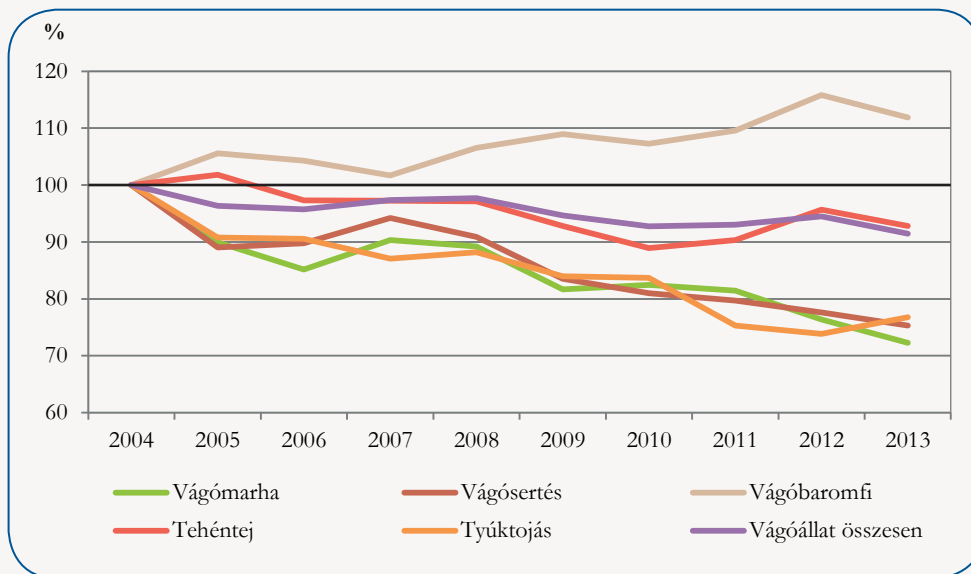

4.2. Vágóállatok és állati termékek

A hazai **vágóállat-termelés** 2004 után mérséklődött. A 2011–2012-es kismértékű javulást követően 2013-ban ismét csökkent a vágások száma. Az előzetes adatok szerint **1,3 millió tonna** volt a teljes mennyiség, ami az előző évinél 3, a 2004. évinél 9%-kal alacsonyabb. A vágóállat-termelésből a vágóbaromfi 52, a vágósertés 39%-kal részesedett. A vágóbaromfi és a vágósertés mennyisége az előző évihez képest 3%-kal visszaesett. Utóbbi évek óta csökken, 2004 óta negyedével kevesebb a vágósertés feldolgozás. A teljes mennyiség 5%-át kitevő vágómarhából az elmúlt évekhez hasonlóan tovább mérséklődött a termelés. Az állati termékek közül tehéntejből 1,7 milliárd litert, 3%-kal kevesebbet termeltek a gazdaságok. A termékcsoporton belül egyedül a tyúktojás mennyisége emelkedett. A 2012-es mélypont után 2013-ban 2,5 milliárd darab, az előző évinél 4%-kal több volt az előállítás.

27. ábra

Vágóállat- és állattermék-termelés
(2004. év=100)

Bővebben

5. Területi összehasonlítás

A agrárgazdaság teljesítményének területi összehasonlítását a regionális mezőgazdasági számlarendszer 2012-es adatai teszik lehetővé. A tervezési statisztikai régiók mezőgazdasági területének nagysága és termelési adottságai igen eltérőek, így kibocsátásuk is egyenlőtlen képet mutat. Mezőgazdasági területénél számottevően magasabb aránnyal részesedik az országos gabona- és ipari növény kibocsátásból Dél-Dunántúl, a kertészeti termék-, szőlő-, bor- és gyümölcskibocsátásból Közép-Magyarország, Észak-Magyarország és Dél-Alföld, az élő állatok és állati termékek kibocsátásából Dél-Alföld, valamint Közép-Dunántúl.

A területileg legnagyobb alföldi régiók szerepe kiemelkedő a mezőgazdasági termelésben: Észak- és Dél-Alföld folyó alapján a teljes kibocsátás 47%-át adják, ezzel szemben a kis területű Közép-Magyarországról csupán 6, a hegyvidékekkel tarkított Észak-Magyarországról pedig 9%-a származott 2012-ben a kibocsátásnak.

A kibocsátáshoz hasonlóan az alföldi régiókban és Dél-Dunántúlon volt a legmagasabb a termelési tényezők jövedelme és a vállalkozói jövedelem.

5. tábla

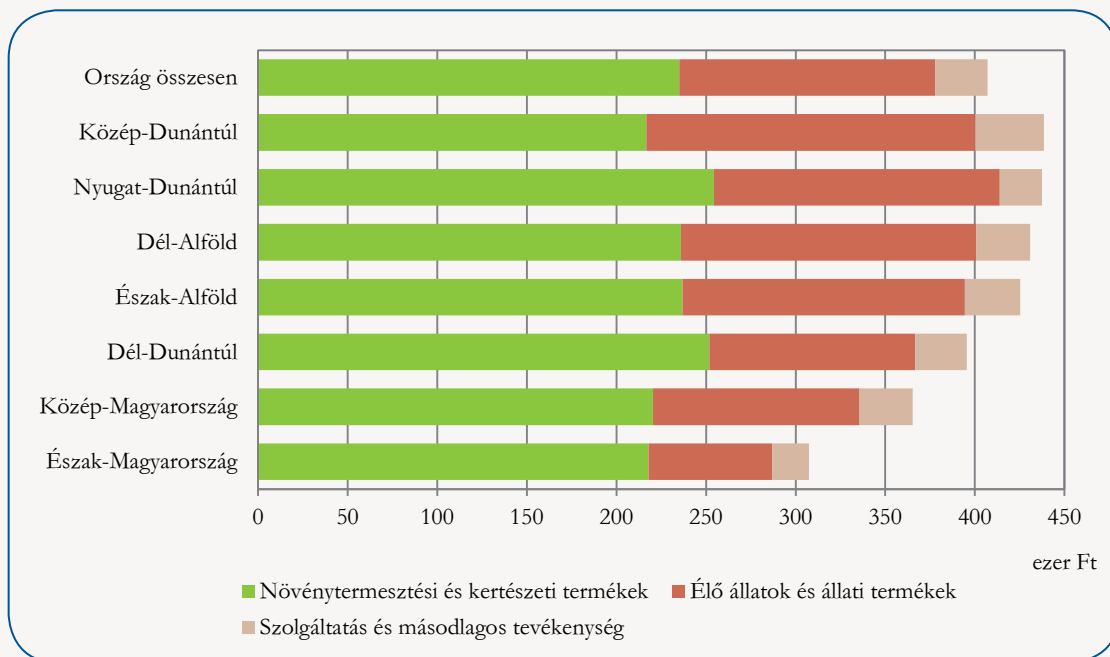
A termékcsoportonkénti kibocsátás és a jövedelem megoszlása régióként, 2012
(ország összesen = 100,0%)

Megnevezés	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
Növénytermesztési és kertészeti termékek	6,6	10,3	11,6	15,8	10,6	22,2	22,8
Ezen belül:							
<i>gabona</i>	4,9	11,9	13,8	19,1	9,1	21,0	20,2
<i>ipari növény</i>	5,0	11,2	12,8	16,5	10,5	22,8	21,2
<i>kertészet, gyümölcs, szőlő, bor</i>	10,1	6,3	5,9	10,4	14,6	24,8	27,9
Élő állatok és állati termékek	5,7	14,4	12,0	11,8	5,5	24,3	26,2
Szolgáltatás és másodlagos tevékenység	7,2	14,7	8,7	14,5	8,1	23,4	23,4
Mezőgazdasági kibocsátás	6,3	12,1	11,5	14,3	8,7	23,0	24,1
Mezőgazdasági terület	7,1	11,2	10,7	14,7	11,5	22,1	22,7
Termelési tényezők jövedelme	6,0	12,0	9,4	14,4	9,4	24,7	24,2
Nettó vállalkozói jövedelem	5,7	12,0	8,1	14,5	9,8	25,6	24,3

Az egy hektár mezőgazdasági területre jutó kibocsátás, vagyis a termelési intenzitás is jelentősen különbözik az ország egyes térségeiben. Országos átlag feletti intenzitást Közép-, Nyugat-Dunántúl és a két alföldi régió mutatott 2012-ben, az átlagostól – az előző évekhez hasonlóan – Észak-Magyarország mezőgazdasága maradt el nagymértékben. Az intenzitás országos értéke nem változott 2011-hez képest. Számottevően emelkedett Észak-Alföldön, Dél-Alföldön azonban csökkent a mutató.

28. ábra

A mezőgazdasági termelés intenzitása régióként, 2012
 (egy hektár mezőgazdasági területre jutó kibocsátás alapján)

Módszertani megjegyzések

A termelés (pl. hozam, vágóállat és állati termék) és a mezőgazdasági számlarendszer **2013. évi adatai előzetesek**, részben becsültek.

Az adatok forrása: a termelési és az értékesítési alapadatok esetében a KSH rendszeres kérdőíves adatgyűjtése (elsősorban a gazdasági szervezetektől), valamint a KSH területi szerveinek koordinálásával működő szakértői bizottságok becslései.

Gazdaság: mezőgazdasági tevékenységet folytató, technikailag és gazdaságilag különálló termelőegység, amely

- legalább **1500 m² termőterületet** (szántó, kert, gyümölcsös, szőlő, rét, legelő, erdő, nádas, halastó), vagy legalább **500 m² gyümölcsös-**, illetve **szőlőterületet** használ, vagy
- legalább **egy** nagyobb mezőgazdasági haszonállatot (**szarvasmarha, sertés, ló, juh, kecske, bivaly**), vagy **50 darab baromfit** (tyúkféle, liba, kacska, pulyka, gyöngyös), vagy **25–25 házinyulat, prémesállatot, húsgalambot** vagy **5 méhcsaládot** tart, vagy
- **mezőgazdasági szolgáltatást** végez, illetve **intenzív kertészeti termelést** (legalább 100 m²-en pl. üvegház, fólia alatti termelést) folytat.

Gazdasági szervezet: jogi és nem jogi személyiségű vállalkozás, az egyéni vállalkozók és az egyéni gazdasági tevékenységet folytatók nélkül.

Egyéni gazdaság: a mezőgazdasági tevékenységet folytató háztartás és az adószámmal rendelkező egyéni vállalkozás által működtetett gazdaság.

Földterület használat szerint: a KSH az ország földterületét a tényleges használat szerint mutatja ki. Ez nem azonos a tulajdon szerinti és a nyilvántartott művelési ágak szerinti adatokkal, amelyeket a földhivatalok vezetnek.

Lakossági munkaerő-felmérés: a 15–74 éves népesség gazdasági aktivitását vizsgálja. A reprezentatív felmérés 1992 óta negyedévenként mintegy 24 ezer háztartásra terjed ki. A közölt adatok teljeskörűsített éves átlagok. A munkaerő-felmérés mezőgazdaságra vonatkozóan csak azon munkavállalók és egyéni gazdaságokban munkát végzők adatait tartalmazza, akiknek fő jövedelemszerző tevékenysége a gazdálkodás.

Intézményi munkaügyi statisztika: a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások és költségvetési szervezetek gazdasági ágankénti megfigyelésén alapul. Ennek keretében a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat gazdasági ágba sorolt gazdasági szervezetekben alkalmazásban állókat figyeli meg.

Éves munkaerőegység: ahhoz, hogy a részmunkaidőt és az ideyemunkát figyelembe vehessük, a mezőgazdasági foglalkoztatást, illetve annak változásait éves munkaegységekben (EME – angolul AWU) mérjük. Egy ÉME egyetlen olyan személy munkaidő-ráfordításának felel meg, aki egy egész éven át teljes munkaidőben végez mezőgazdasági tevékenységet egy mezőgazdasági egységben (1 ÉME = 1800 munkaóra = 225 munkanap). Megkülönböztetünk fizetés nélküli és fizetett ÉME-t, amelyek együttesen teszik ki az ÉME-k teljes mennyiségét. A fizetett munkaerő felhasználásaként elszámolt munkamennyiség értéke megfelel a mezőgazdasági számlarendszer „munkavállalói jövedelem” sorában elszámolttal. A közölt eredmények a mezőgazdasági összeírások, az intézményi munkaügyi statisztika és a munkaerő-felmérés adatain alapulnak.

Felvásárlási átlagár: a naptári évben felvásárolt termékekért fizetett összeg (általános forgalmi adó nélkül) és a hozzá tartozó mennyiség hányadosa.

Mezőgazdasági termelői árak indexe: a mezőgazdasági termelőktől továbbértékesítésre vagy feldolgozásra felvásárolt, valamint közvetlenül a lakosságnak fogyasztásra (piacon) eladott mezőgazdasági termékekért a termelőknek kifizetett áraknak az előző évi (vagy a 2005. évi) átlagárakhoz viszonyított változásait mutatja. Az indexeket a Laspeyres-formula szerint számítjuk, amelynél a súlyt a mezőgazdaságon kívülre történő értékesítés 2005. évi értékarányai képezik.

Ráfordításiár-index: a folyó termeléshez felhasznált ipari és vásárolt mezőgazdasági termékek (pl. vetőmag, takarmány), továbbá az igénybevett különféle nem mezőgazdasági szolgáltatások és beruházott eszközök árváltozását mutatja.

Agrárrolló: az Eurostat előírásai szerint a mezőgazdasági termelőiár-index és a mezőgazdasági ráfordítások árindexének hányadosa. (Az elterjedt hazai szóhasználatban az agrárrolló nyílása azt jelenti, hogy a ráfordítási árak nagyobb mértékben nőnek, mint a termelői árak.)

A **mezőgazdasági számlarendszer** (MSZR) adatai az országban végzett összes mezőgazdasági tevékenységre vonatkoznak, beleértve a főtevékenységük alapján más nemzetgazdasági ágba tartozók mezőgazdasági tevékenységét is. (A nemzeti számlarendszer ettől eltérően csak a főtevékenységük alapján mezőgazdaságba soroltak adatait tartalmazza.)

Bruttó kibocsátás: tartalmazza az elszámolási időszakban mért értékesítés, a termelőegységben belüli felhasználás (kivéve az azonos tevékenységen belül felhasznált termékeket, mint pl. a saját termelésű vetőmag, állati eredetű takarmányok, keltetőtojás, zöldtrágya stb.), a termelők által feldolgozott termékek, a saját fogyasztás, a saját előállítású tárgyi eszközök és a készletváltozás értékét. Az értékelés alapján történik. Az alapár a termelő által a termékért a vásárlótól kapott ár, hozzáadva a terméktámogatásokat és levonva a termékadókat.

Folyó termelőfelhasználás: a más termelőegységtől vásárolt, valamint a saját termelés kibocsátásaként is számba vett azon termékek és szolgáltatások értéke, amelyeket az elszámolási időszakban, a termelési folyamat során új termékek és szolgáltatások előállításához használnak fel.

Bruttó hozzáadott érték: a bruttó kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbsége. (Nemzetgazdasági szinten megfelel az alapáron számított bruttó hazai terméknek.)

A támogatások egyre nagyobb hányada már nem számolható el a kibocsátás részeként. A termeléstől elválasztott ún. egyéb (pl. földalapú) támogatások **közvetlenül a termelési tényezőkre jutó, illetve a vállalkozói jövedelmet növelik.**

A **termelési tényezők jövedelme** a felhasznált föld, tőke, valamint a fizetett és nem fizetett munkaerő hasznosulása (díjazása), ami a mezőgazdasági tevékenység végzése során képződik. A mutató a bruttó hozzáadott értékből az értékcsökkenés és az egyéb (termékhez nem köthető) termelési adók levonásával, valamint az egyéb termelési támogatások elszámolásával vezethető le.

„A” jövedelemmutató: a termelési tényezők egy munkaerőegységre jutó reáljövedelmének változása.

$$\text{„A” mutató} = \frac{\text{Termelési tényezők jövedelemindexe}}{\text{Bruttó hazai termék implicit árindexe (GDP-deflátor)}} / \frac{\text{Munkaerő-felhasználás (fizetett és nem fizetett) éves indexe}}$$

Bruttó hazai termék: a bruttó hozzáadott érték piaci beszerzési áron (az alapáras adat a termékadók és -támogatások – gazdasági ágakra fel nem osztható – egyenlegével korrigáltan) a nemzetközi összehasonlításokra alkalmazott GDP.

Jelmagyarázat:

- + = előzetes adat
- .. = az adat nem ismeretes
- = a megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő

kommunikacio@ksh.hu

info@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6789